„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у сребру).

за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 17. У Новом Саду у петак 29. јануара (10. фебруара) 1882. ГОДИНА XVII.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Будим-Пешта, 28. јануара. Констатиран ефективан губитак Србије 21 милион франака; одбив Унији положену кауцију 4 милиона, остаје 17 милиона. Говори се, да је половини те своте осигурано покриће. Другу преузима ново друштво, које је готово, грађење српске жељезнице преузети за 9 милиона јефтиније.

БОНТУ.

Цела европска штампа бави се данас са падом човека, кога име на чело овога чланка стављамо.

Премда је пад Бонту-а изазвао велику сензацију на новчаним трговима европским, и премда је исти од замашних посљедица по многа новчана друштва и многе појединe финансијере, — ми целоме томе догађају не би обратили толико пажње, да судба Бонту-а није некако уплетена у финансијске одношаје кнежевине Србије.

Наши читаоци опомињаће се још оних жестоких дебата у српској скупштини од прошле године и онога живога интереса, што га је српска штампа поклањала Бонту-у, као конкуренту за градњу српске жељезнице.

И у овоме листу дизао се глас против предавања српске жељезнице у руке друштва „генералне уније“ и њенога начелника Бонту-а.

Но сва напрезања опозиционих скупштинара, сва стручна разлагања опозиционе штампе нису била у стању да одврате српску владу и њену скупштинску већину од Бонтуа.

Сви на познавању ствари основани разлози, све из дубљине патриотске душе извирује опомене одбијале се од оне чврсте свезе, којом се српска влада већ унапред са Бонту-ом свезала, као грашак од зида.

Бонту је био љубимац српске владе, — у свима па и у највишим круговима најљубазније и најпредусретљивије дочекиван, чашћен, гошћен и са највећим почастима одликован.

Данас је тај љубимац њен пропала величина, човек, за кога се још једино интересују они, које је у финансијске мреже уплео, и они, који са особитим љубопитством очекују и прате интересантне криминалне парнице.

Бонту се данас налази у затвору, а његови незадовољни пријатељи у највећој запари.

Српски министар финансија одјурио у Париз, да се постара, да спасе колико се још спасти може од оне своте, којом је Бонту и „генерална унија“ у Паризу српску државу у свој пад увукла.

Колико чини речена свота, то се још незна. По вестима пак, које из Београда стижу, поставила је српска влада секвестар за своту од 12.000.000 динара. У Паризу пак ради се о томе, да се предупреди, да хипотекарне обвезнице српских жељезница, — којих је српска влада 80.000 ком. „генералној унији“ предала а ова их опет даље продала — не уђу у конкурзну масу „генералне уније.“ Оће ли тај корак српској влади испасти за руком, то се још не зна, — то ће време и ток парнице пред судом показати.

Пошто су све ово ствари, које ће се временом разјаснити, то ми нећемо у напред о њима свој суд ни да казујемо, — но ограничавамо се само на то, да ваше читаоце упознамо са катастрофом човека, који је и у историју српских финансија уплетен, и чији је пад париску берзу заљуљао био.

Име „Бонту“ није одавна тако јако разглашено у финансијском свету. Још пре неколико година био је он управитељ аустријске јужне жељезнице. Но како је спадао у ред оних смелих духова, који се, смелим и огромним плановима занесени, са маленим и управо ништавим средствима бацају на велика подузећа, — то је он наумио, да тера конкуренцију са најјачом данас у Европи финансијском четом, са тако званом Ротшилдовом групом.

У ту цел створио је он у Паризу друштво „генералне уније“ (union générale), коме је умео привући огромне капитале распуштених калуђерских колегија и легитимиста, — ових последњих помоћу својих личних свеза, које је са грофом Шамбором имао.

Тако је „генерална унија“ постала јаком снагом, и шта више семеништем, расадником, матицом других завода.

Бонту је разапео своје мреже и ван Француске. Разапео их још и над Аустро-угарском, Италијом и Србијом.

У Бечу и у Пешти основао је засебне новчане заводе, тако зване „лендер-банке“; у Србији и Угарској примио је на себе градњу српске и пештанско-земунске жељезнице; у Србији је још био у преговору ради оснивања српске банке.

Тако се глас и углед Бонтуов дигао одједанпут. Нарочито му се подигла слава у Француској, а поглавито у јужној Француској, од оно доба, од како је у Бечу и у Пешти обе „лендербанке“ основао. Говорило се и разносило се, да ови заводи уживају особите привилегије, — и то је био онај мамац, који је Бонту-у на све стране кредит отварао. Међутим тим његовим заводима није био законима ујемчен ніјакав изузетни положај, него се све те привилегије сводиле на неке административне концесије.

Но Бонту је тим добио полета, и то му је припомогло да је новчану пијацу тако рећи монополисати могао. Жртвом његових смелих операција пао је чак и један од чланова Ротшилдове куће, који је као самоубијца свршити морао.

Да би се овом пословању Бонту-а на пут стало, подигне се „лионска банка“ (banque de Lyon et de la Loire) да му у самој Аустрији конкуренцију створи са оснивањем свога новог завода. Бонту се побоја да ће се тиме пољуљати вера у његову свемоћност у Аустрији, и знаде удесити да новом подузећу накнадна концесија ускраћена буде. „Лионска банка“ пак, која је већ имала уверење аустријске владе за концесију, у сигурној нади, да јој се ни дефинитивна концесија неће одећи, склопи синдикат и почне продавати нове акције, којима цена брзо нарасте. Но како концесија изостаде, то је ново подузеће не само пропасти морало, него је и своју основатељку „лионску банку“ у пропаст увукло. „Лионска банка“, која је пре овога посла не само цео свој деонички капитал неокрњен имала, него је и 35 постотака добитка од своје пређашње радње исказати могла, пала је сада под ликвидацију.

Ово је изазвало такво огорчење против Бонтуа, да су се поједине капиталисте одлучиле, да Бонту-ову групу и својом рођеном штетом сруше. Тако је банкар Лебоди цео свој посед од деоница суецког канала — од којих је преко 40.000 комада у рукама имао — наједанпут својевољно на пијацу изнео. Том приликом штетовао је више милиона, али је све купце задовољио. Ово је већ пијацу дубоко потресло, и сад ступи исти као бијанко-продавац деоница „генералне уније“. Међу тим су многи чекали на овај случај, те сви ударе удруженом снагом на „генералну унију“. Њен покровитељ Бонту, који се у то доба у Бечу налазио, не мога је спасти. 50.000 (не зна се управо, да ли франака или форината) нудио је Бонту жељезничкој управи, да га однесе у Париз, кад му је стигао глас о атентату на „генералну унију“. Он се надао, да ће из бечког и пештанског свога завода моћи кренути веће своте новца, да зајази рупу, која се отворила, али се и у томе преварио. На несрећу своју „генерална унија“ је још у последње време 50.000 комада сопствених деоница купила била. Бонту није био у стању лека пружити, и тако „генерална унија“ мораде пасти. Као што се говори, до 200,000.000 франака издатака није у књигама исказано.

Покровитељ уније, Бонту, још до јуче слављен налази се већ у затвору и пред криминалним судом.

Какве ће посљедице имати овај догађај по финансије кнежевине Србије, — то је оно, што нас највише занима, и с тога смо бацили овај један, али свакојако забринути поглед на ову финансијску катастрофу.

Српски „конзули“, који су се са Бонтуом негда грлили, нека се сада својски постарају: ne quid respublica detrimenti caperet.

Адресе српске народне скупштине.

I.

Адреса скупштинске мањине.

Ваше Височанство опште љубљени Господару!

Са оном истом осведоченом одданошћу, са којом је вазда Народно Представништво предусретало свога владара, предусретамо и ми данас Тебе Господару, дајући Ти и овом приликом доказа, да ћеш нас вазда наћи чврсте и непоколебливе на пољу народне части и народног бољитка.

Господару! Карактерна је црта српскога народа: да је увек полагао велику важност на одржање и неговање пријатељских односа са свима државама; али је тако исто вазда убеђен био, да се ти пријатељски односи могу трајно учврстити само на основи потпуне равноправности и узајамнога поштовања права свакога народа на слободно свестрано развиће.

Но у колико се радујемо што се ради на утврђењу добрих односа Србије са страним државама, у толико бисмо још више желили видети да се што боље и пажљивије негују и учвршћују тешњи одношаји са народима, на које нас већ давно упућују и са којима нас везују истоветна судба и истоветни интереси.

Народ српски увек је дубоко ценио симпатије страних владара, и нама је мило што је Ваше Височанство нашло срдачан пријам на дворовима Њихових Величанстава, цара рускога и цара немачкога: а особито би смо желили видети да се старе симпатије рускога народа и његовог двора спрам Србије утврде и ојачају, како би српски народ поуздано и спокојно ишчекивао лепшу будућност.

Радујемо се и томе што је Ваше Височанство имало прилике да се поново увери о пријатељским расположењима Његовог Царско-Краљевског Величанства цара Аустро-Угарског према Србији. И наша би радост још већа била, да је влада Вашег Височанства могла успети да се благодетне последице тога узвишеног пријатељства осете у народу српском.

Уређење трговинских односа са страним државама у опште ми сматрамо као врло важно и корисно; и у толико бисмо се више радовали, кад бисмо видели добро уређене трговинске односе са суседном братском нам државом — Бугарском што би јако утицало на развитак наше народне производње.

Нужну измену и допуну трговинског уговора са велико-британском пријатељском државом испитаћемо оном озбиљношћу, која сама природа тога предмета изискује, и мило ће нам бити ако корисне стране тога уговора нису стешњене тим изменама и доцнијим трговинским уговорима.

Уговор о пловидби закључен између Аустро-Угарске и Србије, расмотрићемо свестрано и озбиљно и усвојићемо га, ако буду у њему достојно и праведно заступљени интереси српскога народа, и ако се он не коси са још не решеним питањем о слободној пловидби на доњем Дунаву.

Народна скупштина не одриче у опште потребу и важност дипломатског заступништва на страни; али према нашим посебним околностима, према сразмерно незнатноме успеху што смо га садашњим нашим заступништвом постизавали, а нарочито с погледом на тешко финансијско стање у коме се наша земља налази, — Народно Представништво мисли да је прече и целисходније подмирити прве нужне потребе, него похитати са попуњавањем нових дипломатских места.

Господару! Признајемо да су политичке слободе добивене на последњој скупштинској сесији, покренуле на боље наш унутрашњи политички развитак, но тешко нам пада што смо рамо отвореном искреношћу признати, да су многи, у истој сесији донесени, економни и финансијски закони веома тегобни по одржање наше економне независности и по даљи правилан развитак нашега народног газдинства. Уговор о грађењу жељезнице при извршењу своме показао је многе непотпуности, и многе зебње исказане на прошлогодишњој скупштини, почеле су се обистињавати. А и прошлогодишњи финансијски закони о новим изворима изведени су, на основи, која је противна духу и особинама нашега народа и показали су се при својој примени веома теретни, и створили су у земљи толику забуну, да се влада Вашега Височанства латила и расписа, да њима преиначава постојеће законе, што је произвело још већу забуну и неспоразум у народу. Све је ово јасан доказ да су именовани закони примљени без довољне обазривости. С тога ће Народно Представништво готовошћу прихватити и пажљиво расмотрити сваки земаљски предлог коме је циљ да се ти закони у основи измену, те да се поменуте неправилности уклоне.

Што се тиче преображаја унутрашње земаљске управе, Народно је Представништво потпуно убеђено о великој важности и замашају тога питања и баш за то је мишљења, да се томе преображају не може корисно и с довољном спремом приступити, док се предходно не изврши онај велики основни преображај самога темеља наше државне организације док се не приступи промени самога устава, коју тако жељно очекује цео народ. И тек само тако радећи могле би се извршити оне почасне реформе — органски извести и учврстити — и тек само тако радећи могле би се оне довести у сагласност са главним основним земаљским законом, уставом, законом, у коме би се огледао дух целога народа, и тек само тако радећи оправдали бисмо поверење и наде и Вашега Височанства и нашега народа.

Но при свем том Народно ће Представништво још и сада с готовошћу предусрести сваки предлог, којим би се постизавала штедња у државним издатцима, простије уредила државна управа, а међу тим што доследније провело начело народне самоуправе кроз све гране унутрашњег државног живота.

Развијању саобраћајних средства и унапређењу народне наставе поклонићемо нашу озбиљну пажњу, и уложићемо велики труд да се преобразе у духу данашњега века. А обрану земаљску мислимо да треба тако уредити, како ће према приликама и стању нашега народа моћи одговорити своме високом позиву.

Исто тако поклонићемо довољно пажње и питању односа између државних и црквених власти, и трудићемо се да се ови односи без повреде наше православне цркве тако уреде, како ће се свака од ових установа свести у своје природне границе и тиме на свагда избећи сукоб између државних и црквених власти.

Као што радо прихваћамо све предлоге који служе општем бољитку наших држављана, с таком истом готовошћу прихватићемо и предлог владин о аграрним односима у новоослобођених крајевима, у колико се исти буду клонили бољитку како општедржавном тако и бољитку грађана у новоослобођеним пределима. А радовали бисмо се кад би се така иста пажња поклонила погорелим и пострадалим крајевима нашим за време рата.

Народно Представништво више је пута подизало глас свој против данашње неправичне основе пореске системе, и оно ће и овом приликом прихватити исти предлог и трудиће се да неправичност данашње пореске системе уклони, не губећи из вида опало благостање народа, које никако не дозвољава повећавање данка.

Да би се то опало благостање народа нашега поправило, Народна Скупштина прихватиће радо све оне установе које унапређују земљорадњу, сточарство, занате, индустрију и трговину, а нарочито ће са особитом пажњом проучити питање о организацији народне банке, која по нашем дубоком уверењу треба да буде народна установа, потпуно заштићена од штетног страног уплива.

Господару! Народ српски па и Његово Представништво доказали су свакоме, да је он вазда одан престолу дома Обреновића и поуздан чувар реда и законитости земаљске и у најтежим приликама тврдог смо убеђења да ће и даље остати непоколебив на томе путу.

И с тим уверењем кличемо:

Да живи Милан М. Обреновић IV. и његов дом!

Да живи народ српски!

(Долазе 53 потписа.)

II.

Адреса скупштинске већине.

Ваше Височанство! Љубљени Господару!

Престо Немањин није никада престао бити жив источник благих успомена нашега народа, животворан извор надања и вероваља у достојнију будућност. Престо српски, обновљен под окриљем таковске заставе Обреновића Првог, утврђен племенитошћу Обреновића Трећег, крунисан земаљском независношћу помоћу трудова, жртава и успеха Твојих и Твога народа, Господару, ево се блиста данас новом светлошћу нових духом слободе и напредних преображаја.

Владалачка реч, којом си прогласио да су седнице Народне Скупштине отворене, укрепила је потпунце ово уверење, драгоцено по развитак Србије. И Народно Представништво, у име народа ево приступа Твоме узвишеном престолу, да те одпоздрави оном оданошћу која је у народу срасла са славним именом Обреновића и оним одушевљењем које у Србина буди Твоје будно око, Твој неуморни рад за срећу, напредак и углед Србије.

Са искреном радошћу саслушала је Господару, Народна Скупштина, да и у моћноме свету налази признања и одзива правилност, које се држи Србија у међународним односима. Да је независност и будућност наша ногом стала на широк и сталан основ, драго су нам сведочанство. Пријатељска расположења према Србији од стране Његовог Величанства Цара Немачке, чијих царских предака наклоност историја српска памти још од времена прве краљевине српске, пријатељска расположења према Србији од стране Његовог Величанства Императора Русије и пријатељска расположења Његовог Величанства Цара и Краља Аустро-Угарске, којима Си, Господару, лично сведок био, као и одликовање, којим су предусрели Тебе, и у Теби праведне тежње народа српског и искрене жеље његове, да са народима Њиховим одржава добре и корисне односе о потреби којих народ је потпуно свестан.

И на гробу Цара Александра Другог, Србија је поново придружила своје молитве уз Твоје молитве, Господару, и своје жаљење уз опште жаљење што се зверска рука усудила дотаћи се части свога народа.

У уверењу, да је време да се односи Србије са страним државама уреде у свакоме погледу, Народно Представништво одзиваће се потпуним признањем, што је настављен рад на уређењу трговинских и других одношаја, са Сједињеним Државама Северне Америке, са Холандијом и Великом Британијом, са монархијом Аустро-Угарском и што се тај рад наставља и са осталим државама, с којим Србија има заједничких интереса. Народна Скупштина са своје стране Господару, не ће пропустити да се обазре на све што може допринети да се ове свезе развију и да се доиста одрже онако како приличи новом политичком положају Србије.

У уверењу, да је народно благостање основ без кога се не може извршити никакав просветни ни политични велики задатак, Народно је Представништво са особитом радошћу саслушало речи, којима Си, Господару, наговестио предлоге о нижим пољопривредним школама, о унапређењу сточарства, о занатлијском фонду, о занатлијској банци, о народној банци, о целисходним изменама закона финансијских и о новом закону пореском, како би овај закон одговорио и правичности и потреби земаљској. Уређење наше народне привреде према једном смишљеном плану доиста је већ осетна потреба, а подизање и унапређење саобраћајних средстава таквоме уређењу улива живот, ујемчава благотворан опстанак.

А велика је захвалност Народнога Представништва Теби Господару, што си потпуну очинску бригу Своју поклонио и изузетном привредном одношају у ново ослобођеним крајевима. Олакшати овом вредном крају наше земље терет исплате срећним уређењем аграрних питања, задовољивши у исто време правичност, то значи ослободити га по други пут коначно и славно.

И са коликом радошћу, љубљени Господару, прихвата Народно Представништво, бригу Твоју о привредном унапређењу народном, са толиком истом пажњом прихватиће и озбиљно уређење земаљске обране, унапређење народне наставе и уређење народне цркве. На крвавом бојишту народ је извојевао независност цркви својој. Време је доиста и да се одношај цркве спрам народа уреди, како ће Српска црква моћи се одати нарочито и потпуно светом позиву своме и свештено-служитељи њени ставити се у стање да могу одговорити потребама и осећајима свога народа.

На твој владалачки позив, Господару, а уз одушевљење народно, започет је у велико још лањске године преображај наших политичких установа у духу слободе а са јемствима сталности. Наставак овог напредног преображаја у земаљској управи и у основноме закону земаљском, у уставу, прихватиће Народна Скупштина с оним истим одушевљењем, с којим га је и први пут прихватила, јер смо уверени Господару, да ће овај преображај приправити и да приправља стварно земљиште, на коме се изазива пажња слободнога народа поглавито на корисна питања привреде и просвете.

Народна Скупштина приступиће свом важном послу, Господару, са оном поузданошћу, коју јој јемче досадањи успеси по стварну независност и слободу, по углед и кредит земаљски на страни, по ред и безбедност у земљи.

Народна Скупштина приступиће своме важном послу са оним поверењем, које јој јемчи неколебљива свест народна о озбиљном задатку Србије и њених синова, како према садашњости тако и према будућности.

Народна Скупштина приступиће своме важном послу са оном силном љубављу, са којом је Србин кроз векове помињао своје родољубиве владаоце, са оном љубављу, којој Ти узвишени Господару, дајеш тако сјајна примера према народу своме, са оном љубављу, са којом вазда и сада ускличемо:

Да живи Књаз Српски Милан М. Обреновић IV.

Да живи Српска Књагиња Наталија!

Да живи престолонаследник Александар!

Да живи Народ Српски!

(Долазе 103 потписа.)

Бокељско-херцеговачко-босански устанак.

Службени извештај сарајевскога главног заповедништва, што га ниже доле саопштавамо и што јавља за бојеве, које су устаници с Аустро-угарском војском око Фоче били, показују на ново, како устанак нагло расте, како устаничка снага силно јача и како је ситуација у опште озбиљна. Подавно је било јављено, како се устаници око Фоче скупљају и како гледе, да то место добију, јер је у војеном погледу врло важно. Варош Фоча лежи на име на десној обали Дрине, баш где се Чехотина у Дрину улева, и јест главно место фочанског округа. По најновијем попису броји она 2968 становника, и то 2329 мухамедовске, 638 православне и 1 римокатоличанске вероисповести. За Мостаром је Фоча најглавнија варош у Херцеговини, доста је знаменита како са трговине своје, тако и с тога, што се у њој кују добре сабље, ханџари, ножеви и друго голо оружје. Фоча лежи једва 30 километара далеко од најсевернијег врха црногорске границе и од западнога краја новопазарског санџака. Из ње може човек владати и отоком и устоком Дрином, те по том и друмовима, што воде у Србију, Црну Гору и Нови Пазар. По томе се види, да се устаници добро у стратеђији разумевају, кад хоће да добију то место, јер оно не само да би било јак ослонац устанку, него они би отуд лако могли прекидати свезу међу Сарајевом и Аустро-угарском војском, што у Полимљу стоји.

Ми имамо земљевид Херцеговине и Босне, што је у ђенералштабу у Бечу израђен, и то важи за најбољи земљевид тих земаља, па ипак не можемо на њему да нађемо сва места, која сарајевско заповедништво у свом извештају помиње, а многа нам некоректно звоне. Но крај све недоскудице земљевида и слабог сарајевског извештаја и пак се може разабрати, да су Фочи, кад јој је од устаника погибао загрозила, послате у одмену две колоне. Главна војска ђен. Обадића ишла је канда из Сарајева обичним путем преко Рањен-планине. Но само канда је ишла тим путем, јер по службеном билетену, у ком се вели, да је ђен. Обадић 22. о. м. у Фочу стигао, могао би човек тако исто мислити, да није од куда тај ђенерао отишао тамо у ваздушној лопти или да није како год с неба пао. Што се тиче операција побочнога кора, којим је пуковник Хоце заповедао, знамо по службеном извештају, да се он испео на Рогој-планину и одатле се уверио, да се главна устаничка снага налази у Крбљани. Знамо даље, да Хоце није хтео или није могао, нападајем с бока да си прокрчи пут право у Фочу, јер и кад би могао, нападај би тај стао много жртава. Најпосле знамо и то, да се он решио, да другим путем оде у Фочу. Којим је пак путем отишао, је ли се вратио, па као и Обадић преко Рањен-планине ударио, или је кривудао кроз густе шуме и преко врлетних брда, јели ишао долином Бистрице или је странпутице заметао траг, — о томе службена депеша ћути. Она само вели, да је пуковник Хаце преко Устиколина 21 о. м. у Фочу стигао. Устиколини лежи северно од Фоче, па за то морамо опет узети, да се пуковник Хоце од Рогоја источно винуо, па дуж венца на Устиколину маршираo.

Како било, да било, толико ће бити извесно, да су се устаници, који су крајем друге трећине овога месеца већ стојали северо-западно од Фоче, — да су се они испред обадићеве и хоцове колоне склонили јужно према хану Тентисти, па после код Бастаћа прешли преко Дрине, од прилике онде, где се Сутеска, Пива и Тара у једно слевају, па скупа теку под именом Дрине. Пива и Тара извиру у Црној Гори, а места Тентиста и Бастаћи не леже више од 10 до 12 километара од северне границе црногорске. Јануара 22. буде из Фоче послата војска јужно на караулу Хумић, Бастаће и Брод. Изгледа, да је 23. о. м. дошло ту до велика сукоба. Устаници су први ударили, а то значи, да су осећали, е доста су јаки. По службеним извештајима, да богме да су они свуда били потиснути.

Кад узмемо на ум, да је за потоњих недеља било више бојева на Крушевици, Грабу, Билећу, Белој Рудини, Планику, Кориту, Гацком и најпосле на Дрини, онда видимо, да се Аустро-угарска војска бије с устаници дуж целехерцеговачко-црногорске границе, почевши од Суторине, па све до новопазарског санџака. Све су то љути бојеви, који су до сад много жртава стали, а од сад — то ће стојати до развитка догађаја.

Врховни заповедник Аустро-угарске војске, што ће у Боци Которској и Херцеговини оперисати, ђен. Јовановић, находи се од 25. о. м. у Мостару, где је прегледао војску, касарне и болнице, те као што је сам војеној управи у Беч јавио, све нашао у најбољем реду. По томе, што је из Дубровника отишао у Мостар, камо је јамачно и свој главни стан преместио, мисли се, да ће сад операције против устаника у велике почети. Против тог истина говори та причина, што сва резерва још није приспела оперативној војсци, али по што ће за који дан сва војска бити на своме месту, то можемо сваки час очекивати, да ће почети одсудни бојеви.

*

Горе поменути службени извештај сарајевскога главнога заповедништва датиран је од 24. о. м. 5 сах. после по дне и гласи у главном:

По што су се устаничке чете почеле спремати, на Фочу да ударе, т се пуковник Хоце мораде пре свега на ту страну кревути. Главно заповедништво добило је било још од пре вести, да устаници хоће на то место да ударе, те с тог остави оно пуковнику слободне руке. Вести, које јавише, да је Фоча у опасности, потврдише се.

Јануара 20. почеше устаници одлазити с леве дринске обале северо-западно од Фоче, те се скупљати око Тентисте и Бастаћа. Под Бастаћима прешоше Дрину.

Јануара 21. потврдише страже, што из фочанске посаде одоше према Бастаћима да крстаре, да устаници преко Дрине у великим гомилама долазе. Истог дана поседе војска Сусјесно (?) без боја.

Јануара 22. буде војска послата под караулу Хумић, Бастаће и Брод, те наиђе на појаче устаничке чете, али их после жестоког пушчаног боја потисну. Тог дана приспео је ђ. Обадић у Фочу.

Јануара 23. после по дне удари многи устаник с једне стране на Сусјено, с друге стране на караулу Хумић, но буде потиснут. Тако је исто одбијен напад на Брод, ма да су се устаници кад и кад војвицима на 50 корака близу примицали.

Узима се од прилике, да је до сад изгубљено 4 мртва, 14 тешко и 3 лако рањена војника.

*

„Н. Сл. Преси" пише њен нарочити дописник из Котора 21. о. м. између осталог:

Скоро сваки дан догађају се омањи бојеви и чарке на висовима, што се дижу више Кастелновог, Морића и Рисна, те опомињу човека на велику озбиљност ситуације; у Котору пак, на југоисточном врху узбуђене Боке, влада по готову потпун мир. Ни у Жупи не појавише се до сад оружани устаници. Но и становништво у том округу узбуђено је, те се човек мора бојати, да се и тај округ не ће устанку придружити. У војеним круговима спремни су на евентуални устанак у Жупи, те су се за то и спремили. Забави ли се човек ма најмање у бококоторским варошима, опазиће одмах, да се устанак како у Кривошијама, тако и у Херцеговини непрестанце шири. Само се говори, да устаници још немају јединственог руковођења и војсковођења. Но док војсци не стигне потпора, мораће још мир владати, па за то се овде пуним правом боје, да устаници не ће употребити то време, да устанак рашире, да свезу међу појединим четама утврде и да се на борбу спреме. По нашим извештајима, главна снага устаничка у Кривошијама сједињена је у Ублима и Лединицама.

*

Исти лист има опет из Котора овај извештај од 20. ов. мес.:

Прича се, да је војена комора, што је пре неки дан из Мостара у Сарајево ишла, нападнута од чета дандалићевих и зекановићевих и да је том приликом изгубило више људи. И устаници су имали знатна губитка. У осталом, још нема подробнијих вести о том нападају. Оба чувена агитатора, Анђелић и Старјевић, које су жандари у требињској околини ухватили, ослобођени су, кад су их водили у Требиње. Пратила су их само четир жандара. Чета Осман-бега Тановића удари на жандаре, ослободи оба заробљеника и три жандара посече, четвртом пак пође за руком, те умакне. У Невесињу, Гацком и Билећу влада потпуна анархија. У последњем херцеговачком устанку та су места прва планула. Амо стигле вести потврђују, да су чиновници и посада у Требињу остали, али телеграфска свеза прекрнута је.

Политички преглед.

Ванредно заседање **Аустро-угарских делегација**, прво, од кад постоји та установа, довршено је. Угарска је прва одобрила кредит од 8 м лијуна, и то у суботу, а аустријска јој се придружила. Тим је решен задатак, рад кога су сазвани парламентарни одбори, који решавају заједничке Аустро-угарске ствари. У аустријској делегацији закључено је заседање у недељу, а угарска је у понедељак држала још једну, формалну седницу, где је проглашена већ потврђена одлука њена.

Како су се делегације разишле, одмах је настала **у Аустро-Угарској парламентарна ситуација, кака** обично влада. У уторак, 26. о. м. састали су се на ново обостани парламенти. У уг. земаљском сабору продстоји наставак специјалне прорачунске расправе, па кад и та буде готова, онда ће се јамачно и сабор Троједне Краљевине састати, ако т. ј. међу тим не наиђе што не предвиђено, што може парламентарну ситуацију изменити. Аустријском царевинском већу пак предстоје два важна предмета да их расправи: заступнички дом закон о уљаном порезу, господски дом закон о чешком свеучилишту. Први је важан с тога, што је он један од оних законских предлога, којима Дунајевски хоће да реформише финансијску управу, те с том реформом да победи или падне. За то је уставоверска опозиција окомила своје парламентарно копље на поменути предлог, не би ли Дунајевског срушила. Други је предмет опет с тога важан, што га је тафеова влада направила кабинетским питањем. У Цислитави дакле настају веома занимиве парламентарне прилике.

У Цислитави прави велику сензацију, што државне власти **затварају рушњачке угледне људе**, и то не само у Галицији, него и у Буковини. Сензација је толико већа, што се у право не зна, шта су ти људи скривили. Говори се, да се дознало, да исти „конспиришу у русофилском правцу," али шта се у право под отом „русофилском конспирацијом" разумева, то не знају ни сами бечки официјозуси да кажу. Говори се, као да има ту и верозаконске кривице, на име да су неки Русини хтели у своју цркву, већим делом унијатску, да схисму уведу, али томе свет тешко верује; пре ће бити, да је цео тај догађај политичке природе. Да се ствар не може шале узети, види се и по томе, што је галички намесник Потоцки похитао у Беч и што се говори, да ће дати оставку. Свакако је желети, да се ствар судским путем што пре извиди и реши, да се види, шта се то тако страшно у Галицији догодило.

Српска народна скупштина, по што је за пет дана прекинула била седнице, као што се вели, због тога, док не стигне из Париза од Чед. Мијатовића вест, како у след бонтуова пада стоје финансијски ангажмани, у које је Србија с Ђенералном Унијом ступила, — наставила је 25. о. м. свој посао. По што су биле поднете молбе и жалбе и упућене дотичним одборима, буду прочитани кнежеви укази, којима се влада опуномоћава, да може скупштини поднети извесне законске предлоге на претрес. За тим је скупштинска мањина интерпеловала владу због познате адреске афере. Ту се изроди жестока расправа, па на послетку и врева. Но кад министар унутрашњих, Гарашанин, стаде кривити опозицију, као да она у својим листовима проноси лажне вести о скупштини и стању у земљи, диже се така граја, да се није могло говорити, и једва се мир и ред повратио.

Од здравице постала је читава **афера скобељевова**. Како бечка стара „Преса" дознаје, немачка царевинска писарница, како је из новина дознала за скобељевљеву здравицу, одмах је своју посаобину у Петрограду упутила, нек запита Гирса, како стоји ствар с отом здравицом. Посланик Швајниц отиде одмах у руско спољашње звање, те изврши налог, на што му Гирс одговори, да он ништа не зна ни о какој скобељевовој беседи. По томе је пословођа руског спољашњег звања одрекао скобељевовој здравици сваки службени значај, и Швајниц је могао у Берлин јавити, да је Скобељев на своју руку и о својој глави радио и говорио. Кад су пак по томе руски листови почели жестоко на Аустро-Угарску ударати, Швајниц на ново по берлинском налогу изјави, да ће морати отићи из Петрограда, ако се том писању не стане на пут. У једно би упућен, нек изјави, да Немачка идентификује своје интересе с Аустро-угарскима. Да ли је то све истина, да ли у опште може бити истина, за то нека „Преса" одговара.

Из делегација.

Аустријска делегација.

У Бечу, 19. јануара.

(Свршетак.)

Ратни министар гроф Билант-Рајт одговара на питање Демелово: из којих је узрока и зашто баш сад обранбени закон у окупираним областима уведен? — тиме, што вели да пре свега нема никаква ваљана разлога зашто би становници окупираних провинција до века били ослобођени од једне обвезе, којој се становници свију осталих земаља подвргавају. Да се и у крилу делегација слажу са тим назором, имао је говорник опет прилике да то констатује, пошто је од појединих чланова овог парламентарног тела то питање директно на њега управљено. Под турском владом беху Хришћани свакако ослобођени од обранбене дужности, али за то беху натоварени на њих, као што је познато, сиљи терети и намети.

По свршеној окупацији очекиваху и сами Хришћани, да их узму у војничку службу. Тако гласише први извештаји ФЦМ. Филиповића и херцог виртембершки је доцније по ново за тим настојао, да ствар не легне и да се у становништву та мисао не успава, е су они дужни да војнике ставе. Што се дуже та мера одгађала, тим је веће тешкоће имала тадашња земаљска влада, па и садашњи заповедник барон Дален изразио се у том смислу. Ако се запита, зашто није рекрутовање одмах изведено, то гласи одговор: што је онда још недостајало основа за извађање смишљених мера. Морао се пре тога попис становништва обавити, осим тога није било ни нужних средстава за таку ставку, а о земаљској влади се тек не могаше тада држати, да ће иста набавити. Други разлог, што је говорника специјално принудио, да говори о извађању обранбеног закона, састоји се у томе, што му је на срцу лежало, да нашим у Босни задржаним резервистама што пре узмогне осигурати повратак у отаџбину. Са постојећим тренским трупама пак није било могуће, да нађе довољно средства за нужни транспорт у окупираним областима, он је дакле био приморан, да задржи војнике годину дана дуже код трена. Да би се том терету олакшало, приступило се оснивању неке врсте својевољачког трена и узело се 5—600 својевољаца, који тако рећи својевољно стоје под војничком дисциплином. Та се наредба у истини показала као целисходна и досада не стигоше никакве тужбе. Пошто би просто узимање земаљских становника у тренску службу било можда од крњавог утиска, то се одлучило, да се поставе 4 компаније све по 100 момака као наставна одељења, која би образовала језгро доцније основаном босанском војеном телу. Намеравало се, да се на пролеће стављање изведе, а право новачење би требало да се тек у јесен догоди. Овом мером би се сносили издатци за 3—4 месеца, на што би од стране босанске управе нужна средства набављена била. При томе се имало пред очима, да се становници науче на мисао обранбене дужности. У извештајима генералне команде и земаљске владе није се никаква сумња појављивала против извађања обранбеног закона. Били су спремни где где и за мале узбуне, али опасност устанка није била ту. Обранбени закон је пре тога подвргнут поновљеном испиту и по публикацији истога прибрао је говорник редовне извештаје о расположењу из свих делова Босне и Херцеговине, из којих је произлазило, да се нарочито у Босни не треба бојати отпора. Мање повољно гласише извештаји у погледу на оне делове Херцеговине, који граниче са Црном Гором. Видело се у напред, да ће се тамо ренитенције појављивати. Али беху тог уверења, да ће довољно бити, ако се неке регименте, које су за Босну одређене биле, преместе у Херцеговину; ово развиће веће силе требало је по назору земаљске владе бити довољно, да се закон изведе.

Пошто се пак услед временских прилика и појављивањем неких из почетка омањих, а доцније већих чета, нарочито на граници од Гацког преко Билеће све до Кривошија, ствари у Херцеговини очевидно погоршаваху, то је било нужно, да се веће опрезне мере учине. Земаљска влада беше дакле приморана, да оне у Босни и Далмацији лежеће трупе стави на повишено стање, јер наша организација, која је израчунана за велики рат, има врло мало презентно стање у мирно доба, а да би довољну снагу развити могла.

Најпосле на питање, ко је било покретач те мисли, може војни министар само одговорити, да је исту мисао сковала заједничка влада још за време окупације. Уважање обранбене дужности још даље протезати, није било саветно, пошто би — као што је пре речено — отпор доцније сигурно био још много жешћи.

Черкавски: Из утиска данашње дебате не могу тврдити, да сам много већма обавештен. Не може се порицати, да становништво страних држава у неколико упливише; које су идеалне наде становништва? ваљда народна управа? Преко овог се питања муком прешло. Држи ли влада, да су досадања начела управе била права?

Министар Слави наглашује при одговору на ово питање пре свега то, да му је сумњиво, у ком се смислу овде жељена народна управа разумева. Ако предговорник мисли, да се то има искључиво предати у руке народњацима, то јест урођеницима, то он мора приметити, да се таки елементи не могу ни наћи. Ако пак г. предговорник жели само достојни обзир на народни елеменат, то га уверава, да је то зајиста случај. У целом саобраћају власти са партајама народни је идијом у важности и скоро је сав чиновнички персонал узет из појединих славенских народности.

Барон Хибнер спомиње, да се по његовом искуству становништво не разликује по народности него по вероисповести.

Пленер изјављује да није задовољан са одговором владе и није чуо одговор на питање, да ли влада крај свег устанка мисли да на пролеће рекрутовање отпочне.

Ратни министар гроф Билант-Рајт примећује, да су припреме за конскрипцију отпочете и да се листа сад склапа. Влада нема никаква разлога да обустави извађање обранбеног закона.

Демел: Из дебате дошао сам до назора, да се уважањем обранбеног закона чини етапа за анексију.

Штурм примећује, како је он најмање позван да влади даје савета, јер он је окупацију увек сматрао за врло несретно предузеће, а сматра је и сад тако, али му се чини, да се ми против устанка са врло неједнаким оружјем боримо, ако ће сукоб са Црном Гором значити и сукоб са Русијом. Херцеговина је и без једног ударца мача окупирана, и баш тамо се развија устанак. Влада ваља да се пре свега брине за истините и благовремене информације, јер сваки за то издани новчић уштедиће многе форинте за милитарне цељи.

Пошто је известилац још говорио, закључи се седница у $10^1/_4$ часова пре подне.

*

У Бечу, 20. јануара.

У данашњој седници прорачунског одбора царевинске делегације, у којој беху присутни од стране владе: министар спољашњих послова, гроф Калноки, војни министар гроф Билант и министар финансија Слави, настављена је дебата о поднеску заједничког министарства ради ванредне војне потребе од 8 милиона форината.

Председник Штурм: Отварајући данашњу седницу, у којој су на дневном реду најважнији делови саветовања и одобравања нужних средстава за што брже угушење устанка у Херцеговини и Далмацији, слободан сам, као што предпостављам, у име свију чланова прорачунског одбора, да на Њ. Ексцеленцију господина војног министра управим ту молбу, да нам потпуном отвореношћу и сигурношћу разложи војене одношаје и потребе. Ми се поуздано надамо, да ће се нашим ваљаним одушевљеним трупама, војницима по позиву и резервистама, пружити потпора и признање за њихове труде и нужде, и то благовременом и потпуном опремом, препитањем и конаком, у колико се то више учинити даде.

Известилац Рус управља питање на владу, колики је обим заузео устанак и да ли можда војне управе носе кривице устанку. Исти предлаже по дужем разлагању, да се исканих 8 милиона дозволе, али напред увиђа, да ће се нови кредити морати искати, за који ће се случај суделовање делегације држати за нужно.

Гроф Хохенварт примећује, да је и далматинско домобранство подигнуто, које мере узнемиравање у Далмацији изазивају, јер је већ при окупацији домобранство ван земље употребљено. Он пита, хоће ли се и сад да намерава, да се далматинско домобранство тим начином употреби.

Фалкенхајн пита ратног министра, који је географски обим заузео устанак, које су припреме од стране војне управе предузете и да ли се исте могу сматрати за довољне?

Пленер ставља сљедећа питања: 1.) О до сад учињеним бојевима. 2.) За дуже време не ће се моћи угњетавање устанка, који ће се сигурно повраћати, спровести услед садашње војене организације, која је само за какав велики општи рат справљена. За мање устанке не могу се увек резервисте позивати, мораће настати промењена организација код окупирајућих трупа за те цељи, контргериле организовати и т. д. 3.) Је ли истина, да руске трговачке лађе истоварују у Боци средства за живљење, која су сигурно одређена за препитање усташа? 4.) Да ли ће се опсадно стање у усташким пределима прогласити?

Барајтер изриче жељу, нека ратни министар и по најновијем стању ствари изиђе на крај и са зајисканим кредитом. Што се тиче издатака, који се за један месец дана ишту, то они одговарају од прилике суми, коју француска комора месечно дозвољава војсци у Тунису. Говорник упозорује на један случај, који стоји у живом опорицању са изјавама, које је домобрански министар пре неки дан у посланичкој кући изнео у погледу на призивање резервиста. Из тих изјава могла се нада прпети, да ће само резерва од млађих година бити позвана; случај, кога је говорник навео, тиче се позивања једног ожењеног резервисте, који је већ године 1873. асентован, па ипак је позван, ма да се броји међу најстарије.

Демел пита ратног министра, да ли је вољан, да тако као референту даде потпуна извештаја и одбору, обзирући се на најстрожију дискрецију, и жели, да се то збуде.

Штурм примећује, да би тачне информације нужне биле и даје уверења, да ће до јавности доћи само оно, што војни министар за добро нађе.

Грохолски пита, да ли цело становништво у Херцеговини или само један део, да ли само Хришћани, или и Мухамеданци на устанку учествују? Даље: је ли познато, из којих су елемената чете састављене? Да ли и из потпоре с поља? Најпосле, да ли и у ком обиму фунгирају још власти у Херцеговини?

Маг пита, је су ли се устанку придружила читава места, или не? Да ли је поднесак по данашњим приликама још потпуно добар, или да ли није услед догађаја већ застарео?

Ратни министар, гроф Билант, даје као одговор на толика силна њему управљена питања помоћу једне земљописне карте пре свега доста јасну слику до сада познатог ширења устанка, при чему нарочито извађа, да се устанак, који се из почетка дуж херцеговачко-црногорске и далматинске границе, и то у са свим малим четама показивао, сада већ на брзо даље разгранао, и да се по најновијим рекогносцирањем опажаним појавама више према херцеговачко-босанској граници повукао, те да показује већ велике чете на разним тачкама.

У одговору на специјално од делегирца дра Пленера стављено питање доноси министар на основу приспелих му извештаја ближе појединости о досад учињеним биткама и при томе претрпелим губитцима. Он поново уверава, да се сви на њега придошли извештаји о слученим биткама одмах и без икаквих заустевања јавности предају. Он надовезује на то уверење уједно и молбу, да се сви други извештаји новина примају са нужном опрезношћу и резервом, пошто ти извештаји често долазе из сумњивих извора и имају често за основ или из страха или другим каквим упливима диктирана претериваља, која се накнадно показују као неистинита.

Прелазећи на разлагање учињених војених припрема и услед тога произашлих издатака, долази министар у одговору на известиочево питање о ратним наплатама, које се дају трупама, што су у окупационе области отправљене, на разлагање оних начела, која су била меродавна при мерењу дозвољених додатака (Kriegszulage) и која су пред очима имала пре свега практичну потребу војске. Специјално наглашује, да је трупама дозволом конзервне порције к оној обичној етапској порцији и давањем теја и рума учињена већа услуга, него оном у питање доведеном дозволом друге етапске порције, за коју нема толико времена, да се укусно зготови. Од првобитне намере, да се оперирајућим трупама не дозволи цео ратни додатак одустало се из обзира на већ учињене озбиљније сударе и услед тога повећане штрапаце и опасности, те се телеграфски наредило, да се свим војеним селима, која су зајиста у акцију ступила, издаје дневна пристојба у висини пуне ратне наплате (Feldzulage).

На многа питања, која су стављена ради позива резерве изјављује министар поново, да се при том позивању поступало са што већом штедњом и да се у смислу обранбеног закона исто ограничило на најмлађе три класе.

Погледом на питање, које је Барајтер ставио, обећава министар, да ће се ближе информисати и примећује при крају као одговор на питање грофа Хохенварта, погледом на позивање она два далматинска домобранска батаљона, да су ови последњи одређени само за гарнизонске службе у горњој Далмацији, и у след чега су трупе за јужну Далмацију и Херцеговину на расположењу, и да не постоји намера, да се ти домобрански батаљони употребе и ван граница земље. То позивање се препоручило из обзира штедљивости, да се не би друга војска морала шиљати за гарнизонску службу у Далмацију.

Заједнички министар финансија Слави изјављује на дотична питања делегирца дра Грохолског, да му у најновије доба не стигоше никакви извештаји, да је и која власт у Босни и Херцеговини своје звање напустила. Власти обављају своја звања неспречно и даље. Тако се на пример у последње доба без икакве сметње обављао откуп дувана у Требињу, дакле у области устаничкој. Из тога се већ види, да устанак није заузео тако ванредан обим, као што се представља; последње вести, које њему дођоше (говорник прочита више телеграма), свакојако су повољније и мирније него што су пређашње биле. Што се тиче питања о сарајевско-зеничкој жељезници, које је др. Грохолски подстакао, мисли говорник, да ће та пруга још у току ове године, дакле до јесени, бити готова. У осталом, пошто су најглавније трупе већ на лицу места, није нужно овој ствари баш бог зна какву стратегичку важност и значај приписивати. Што се на последку тиче питања о саставу чета, то се састоје усташке чете понајвише из православних, а делом и из Мухамеданаца; католици нису међу њима до сад још заступљени.

Као допуну овој изјави министра финансија додаје ратни министар гроф Билант, да православни Хришћани у четама сачињавају главни контингенат, и да су Мухамеданци већим делом само приморани да њима заједно војују и да многи од овако терорисаних присташа употребљују прилику, да се отргну, те да се поврате у своју отаџбину. Говорник изјављује даље, да ни њему нису никакве вести стигле, да је која штација где има војске, напуштена и нада се, да ће штације и на даље све дотле функционисати, догод не стигну резервисте.

Министар финансија Слави одговара на питање делегирца дра Пленера: да ли би нужно било да се у окупираним провинцијама прокламише опсадно стање, тиме, да прокламација опсадног стања у Херцеговини није нужна у колико не постоје у окупираним областима уставне прилике. Говорник примећује, да стоји у власти сваког окружног поглавара, да скупове дозволи или забрани, и т. д. Преки суд је већ у целој Херцеговини прокламисан и над свим преступима, који се под појмом „устаничко деловање" разуму, суди војени суд. Ако буде нужно даље пооштрење тих одношаја, то је и за то постарано, пошто је тако пооштрење репресивних мера предано у руке земаљског заповедника.

Др. Рус примећује, да се висина кредита у овом случају не да прецизирати. Он предлаже сљедећу резолуцију: „Делегација дозвољава, да се у случају веће потребе преко 8 милиона форината неодложно узишту нужни кредити од делегација." Најпосле управља исти питање на владу, да ли више лађа, него што у ординаријуму долазе, службу врше и које су то?

Пек одговара, да само оне лађе врше службу, које су у ординаријуму прелиминоване и набраја исте поименце.

Грохолски пита, да ли влада мисли, да с обзиром на околност, што се нове чете појављују, употреби већу војену снагу од оне што је прелиминована? Он полемише против референтове резолуције, пошто се иста односи на са свим незнатне прекршаје и управља на послетку питање на истога, да ли намерава да вести техничне природе узме у извештај, или да ли су исте одређене само за одбор? На што известилац одговара, да ће извештај садржавати збирку саветовања, наравно на нужном резервом.

Ратни министар и министар финансија дају на то ову изјаву: „Ако се покаже нужност знатније потребе, то ће се влада обратити по ново на делегације."

Говоре још делегирци Демел, гроф Хоенварт, Черкавски, Грохолски и Фалкенхајн и то први за резолуцију, а остали против ње.

Гроф Калноки: Погледом на предложену резолуцију приметио бих, да заједничка влада није никакве препреке подигла. Влада није никад ни сумњала, да јој је дужност, да делегације сазове, ако се већа потреба као нужна укаже. Питање је само о форми, у којој би се та обвеза изрекла.

Чланак 1 и 2 усвајају се по предлогу референтову, исто тако и нови чланак као чланак 3, по формулисању предлога угарске делегације. Резолуција референтова одбачена је са 11 против 9 гласова. Идућа седница у петак у 10 часова пре подне.

Српска народна скупштина.

Седница од 15. јануара.

На дневном је реду већање о адреси.

Мита Ракић чита нацрт адресе одборске.

Јован Рајичић предлаже, пошто је нацрт адресе тачан и пробитачан да се усвоји.

Ник. Пашић у подужој беседи наводи како је народ изабрао и послао у скупштину своје заступнике, да се договарају о бољитку, срећи и напредку његовом, и да је према томе први задатак скупштине да саслуша све чланове без разлике јер без тога нема успеха. Наука и историја нас уче, да се већи скупови зато сазивају, да договори буду шири и пространији, да се потребе и жеље народа из свих крајева што боље сазнају. На жалост, вели, већ при бирању одбора није о томе вођен рачун, јер су у одбор изабрани сами владини људи. Тиме се учинило да половина Србије нема удела у саставу одговора на престону беседу. Така практика поништава и саму мисао скупштине, јер онда није нужно да цела земља бира посланике, кад се њихова реч у скупштини не слуша, кад се о њиховим жељама и потребама не води рачуна. Кад једна четвртина народних посланика у друштву са владинима може да изигра тако рећи три четвртине народних посланика, онда то није народна скупштина, већ партајски клуб. То је рђава и жалосна тактика владине партије. Зато кад већина није дала да будемо у одбору заступљени и да тамо искажемо наше жеље и потребе, онда будите бар толико увиђавни да саслушате те жеље и потребе из друге засебне адресе, коју смо ми саставили. Ако то нећете, онда немамо потребе ни да седимо овде. Позива Рашу Милошевића да прочита нацрт опозиције. (Одобравање.)

Раша Милошевић чита адресу опозиције.

Тодор Туцаковић. Колико је могао из прочитаних адреса уверити се, постоји између једне и друге велика разлика. Мора признати, да их није кадар на брзу руку оценити из једног простог прочитања. С тога предлаже да се обе адресе штампају и међу посланицима раздају, како би сваки посланик био у стању да их основно проучи и свој суд о њима изрече. Ако га потпомажу 12 скупштинара моли да се о том предлогу реши. (Устају сви опозиционари.)

Председник изјављује да би се усвајањем таког предлога обуставио дневни ред, с тога је нуждан пристанак скупштине и владе. Он ставља питање: Ко је за дневни ред, нека устане; а ко је против нека седи.

Пашић примећује, да дневни ред није главна ствар већ предлог Туцаковићев; према томе нека се о њему гласа.

Председник не уважава приметбу Пашићеву но понавља већ стављено питање. Већина устаје.

Наставља се дебата о адреси.

Нов. Милошевић. Пред нама су две адресе. Једна је израз владе, у њој нису изражене жеље и потребе народне, нити је представљено право стање земље. За то је нужно да се чује прави глас народа из уста народних посланика. Позната је ствар, да министри не ће владаоцу казати какво је у истини расположење народно, јер они се у том обзиру користе извештајима својих начелника и капетана, једном речи црпе своје информације из званичних кругова, те га престављају како им се хоће и допада. Но ми из самог народа морамо тражити прилике да дамо јасног израза народних потреба и невоља. Ми се морамо бринути да се једном већ стане на пут раскоштву које се тера, да се стане на пут нагомилавању нових и нових дацијa, да се стане на пут трошењу и расипању народног новца из партајских ћуди, јер народ те терете и сувише осећа. Буџет се не прави по потреби већ због партајских цели. Наводе се нови извори. Но то нису извори, већ је то црпљење народне снаге, кад се сваког дана разрезују нове дације, те се тиме сатире народна снага. Адреса одборска ништа од овога не спомиње, већ обасипа владу хвалама. Зато је не може усвојити и гласа за адресу опозиције. (Врло добро.)

Трифун Јеремић. Мисли да неби требало да пропуштамо време. (Жагор. Опозиција довикује: не брини се). Адреса је свечани акт којим се одговара владаоцу, зато да учинимо сложно као и прошле скупштине. Види да се хоће овде оно што је било и на нишкој скупштини, да се о адреси говори неколико дана. Налази да у одборској адреси нема ништа грубог и несолидног и с тога је за њу. А ко би хтео да изрази још више жеља и потреба народних, тај може и то предлогом учинити.

Ђ. Нешић. Не налази битне разлике у основима адресе, у једној и другој изражене су жеље и потребе народне, само, што адреса опозиције жели да се и за погореле крајеве Србије побрине као и за аграрне односе у присаједињеним крајевима Србије. Иначе сва је разлика у начину и стилизацији.

Председник министарства Пироћанац. Разлика је у основи и то велика разлика, јер адреса опозиције критише цео досадашњи рад владе, а на ваку адресу која значи неповерење, неће влада никад пристати. Имаћете прилике да судите о политици и правцу нашег рада, који се извршује у духу и правцу програма напредне странке. Биће места и о спољној политици нашој, која је врло деликатне природе. Приметио је да се и о спољној и унутрашњој политици изговарају речи и просиљу осуде, као партијско пензионирање и т. д. које се ничим не доказују. Влада ће у колико налази потпоре у већини скупштинској продужити досадањи правац свој.

Марко Петровић. Скупштина има два главна пута да изјави своје жеље и потребе: при адреси и буџету. У срећнијим државама трају те дебате по 2—6 недеља дана. Наводи да је велика разлика између једне и друге адресе како у спољној тако и у унутрашњој политици. Сервилност владиних присталица . . . (Жагор).

Председник: у образованом свету сматра се сервилност као увреда, зато узмите реч натраг.

М. Петровић после кратког обавештења замењује сервилност са услужношћу и продужује: Он не гледа ко је на влади већ како и у ком правцу влада ради па према томе образује своје гледиште. Адреса одборска је и празна и непотпуна, јер у њој мису ушла сва питања првог реда. На против у адресу опозиције ушле су све потребе и тегобе народне, зато је за ту адресу.

Нов. Милошевић одговара Нешићу, да постоји разлика између обе адресе. Он се не стиди и не боји никога и није ником одговоран за мишљење и речи које овде исказује, но нека за то ипак нико не прима за увреду ако је што неповољно казао, јер све је рекао у доброј намери.

Настаје одмор на четврт часа.

После одмора узима реч

Мил. Ђурић. Жали што се није усвојио предлог Т. Туцаковића, јер је то захтевала озбиљност ствари да се што потпуније сазна право стање у земљи. Адреса одборска није ништа друго до лепо искићен одговор на престону беседу. У погледу на владаоца сви се с тим слажемо. Но то није све. Ми треба да дамо или благослов или осуду влади која је годину дана управљала унутрашњим животом народним. Зна да није лако у овим тешким приликама управљати земљом. Он подиже свој глас противу укупног рада владиног, који се могао много боље и целисходније обавити. Погрешно је мишљење да би увредили владаоца кад би исказали шта народ тишти. То би било кад неби казали истине. Он искрено и отворено оцењује и спољну и унутрашњу политику владе за ову годину, а то треба и Господар да зна како народ мисли. Међу адресама постоји грдна разлика. Не може а да не да свечаног израза до он не ради у интересу партијском већ у интересу народа. Било би грешно проневерити поверење народно, кад би се за личним пријатељима поводили или из партајских цели прећутали да је стање финанцијско за ову годину дана јако ударило назад. Он тврди да је закон о обрту неправедан (бурно: тако је) и да је услед тога и других финанцијских закона овладало незадовољство у земљи. Министар финансије потире расписима законе. А расписи никад не смеју заменити законе. Тако је. Кад сирома човек мора вршити закон неби било достојно да га други нарушава. (Тако је.) Сажаљева распис министра финансије. У адреси мањине поклоњена је нарочита пажња одбрани земаљској и дат је потпун израз жеље и потребе народне према стању и благостању његовом да се народ наоружа. То је једина и права народна политика да се народ оружа, и то више вреди него 15—20 батаљона којима се буџет терети, а који ипак нису у стању да избаве земљу у тренутцима опасности. У адреси мањине дат је јасан израз симпатија народних према руском народу (бурно, тако је) чији су дедови пролевали крв своју с нашим дедовима за слободу хришћана. То је вековно пријатељство, које нико није у стању пореметити. Не одобрава умножење консулских места, на које се за свако троши 30—40,000 динара. Ми тог новца немамо кад треба просећи пут, немамо га за школе, занате и да потпомажемо трговину. Тога свега има и у програму владином, и адреса мањине све то хоће, али влада не каже: како мисли то да оствари. Дајте ви стварније, користније, а не само висока места од којих народ вајде нема. Оваком практиком и партајском политиком не ради се у корист земље, нити се води рачун о народном бољитку кад се млади људи стављају у пензију (тако је), јер тим путем не ћемо далеко доћи. Треба увести газдинство, да се више не потроши но што се има и добије. То је патријотска и мудра политика. Није то финансијска памет, прикупити што више пореза. Министар од начелника окружног, овај од капетана сви траже порез и све то пада на терет народу. То треба једаред да престане. Зато је да се отворено каже: ово је добро, а ово неваља. Гласа за адресу мањине. (Врло добро, живео.)

Ђ. Ђоровић. Каже да су Адам Богосављевић и Милан Кујунџић још 1874 г. разложили значај адресе. Жали што у одбор за адресу нису ушли посланици из свих округа. Из његовог крагујевачког округа није нико ушао. Адресу су градили Београђани господару који живи у Београду. А народна песма вели:

Београду залуд теби хвала
Кад је тебе Крагујевац глава.

Он као потомак шумадијских старих јунака хоће да се искрено разговара са потомком кнеза Милоша; а тога не види у адреси већине. Зато предлаже адресу мањине, па ако је што оштро у њој да се ублажи. А није за то да се на помоз Бог одзовемо као што је рекао један посланик, са Бог помогао.

Раша Милошевић објашњава адресу мањине и вели да није грех исказати владаоцу праве жеље народне. Констатује са сажалењем да нема ни једног владиног предлога о коме се говори у престоној беседи. Па како се незна какви ће предлози бити, то се о њима не може повољно ни изразити. Жали што влада те предлоге није поднела, зато је њена кривица што се опрезно ради и што се опозиција унапред ограђује од рђавех закона. Одговара Нешићу да у његовом тумачењу гледа добру вољу за споразум, но замера Пироћанцу да је тако одсудно заузео партајско становиште. Осуђује најстрожије спољну политику владе. Вели да је влада окренула леђа Русији и Русија нама што никад неби било да је влада није изазвала познатим чланком у „Виделу“ у коме се рекло да се сва руска помоћ састојала у пијаним руским добровољцима. Зар влада није ништа друго и ништа више умела наћи, за шта бисмо били Русима благодарни. Кад то влада није учинила, ми смо нашли за нужно да изразимо јаче и потпуније наше симпатије према Русима и да одамо признање и благодарност Русији за учињена добра дела њена. (Бурно одобравање). Радује се да и с Аустријом живимо у добром суседству, но се мора чудити, како у тамним околностима није могла влада изнудити повољнијих услова приликом разних преговора. Спомиње Бугарску као најприроднијег нашег савезника и жали што о њој ни речи нема у беседи и адреси. Из тог изводи да с Бугарском не стојимо ни политички ни економно у свези. Бугарске власти понашају се према нама врло незгодно, а томе је наша влада крива. Недавно су затворили на граници једног скупштинара који је овде и отели му коња. Је ли влада што урадила да прибави задоволења скупштинару? Чуди се да влада подноси трговачки уговор са Америком и Холандијом, а не подноси са Бугарском. То не може се оправдати (тако је). Пловидбени уговор са Аустријом не знамо какав је, зато не можемо ништа о њему рећи. Но свакако мора начело слободне пловидбе на доњ. Дунаву бити очувано. Признаје да је на пољу унутрашњих слобода учињен напредак, но је ли то владина заслуга, или је била принуђена на то, то је друго питање. Хоће порез правичан, али не и повећање пореза. Неда ни једне паре више на порезу. Не прима адресу одборску јер је влада правила.

Павле Радивојевић жали што се није примио предлог Туцаковићев и зато просто усваја адресу мањине.

Мил. Миличевић. У адреси мањине јасно је изражено неповерење према духу и правцу рада владиног. Спомиње разлику у целокупном стању земље од 19. октобра а радује се томе. Њега не руководе лични ни други интереси но једино памет. Замера опозицији да се служи фразама. Њима се не изриче суд. Он поклања влади пуно поверење и има вере у суму послова њоме посвршаваних. Налази да је адреса одборска боље и стилизована и разумнија а и с гледишта пристојности са општих државних погледа треба да се усвоји. У њој су све жеље које су требале ући. За Рашу вели да је некако — дрзак, што је изнео програм спољне политике. Он неће да се у то упусти.

Риста Поповић, вели да је одборска адреса партајски састав, да је ограничена и скучена, и да је проста парафраза, акт учтивости. У њој није ниједна права жеља народна ушла. Адресом се може и оно казати, што није споменуто у престоној беседи. Наглашава разлику у финансијском стању земље и вели да је јако опало. Влади је неугодно слушати, али је истина да народ иде назад. Влада није водила рачуна о потребама и жељама његовим. Она се користила добром вољом нашом, те је министру правде 100000 динара, а министру унутрашњих послова 50000 динара одобрено на рашчишћавање судова и полиције. И те суме осим многих других утрошене су не у корист и на добро народа већ на партајске цељи. Влада је своја политичка начела тим средствима изводила. Кад је чиновник рђав, требало га је ставити под суд, а не у пензију, па да та места попуњује напредњацима, који ће вам услуге чинити. У опште се мора рећи да није било штедње, већ расипања, и то све на рачун партизанства. Јесу ли бољи садањи чиновници од оних пензионираних. Влада је све либералне чиновнике, који су уживали поверење бивше владе уклонила, и отворила је врата грожењу страсним партајским гоњењем. Но она је заборавила шта ће бити сутра, ако се влада промени. Онда ће опет доћи пречишћавање, па коме на штету? Народу осуђује финансијске законе и доказује примерима. Тврди да се не води народна политика у спољним питањима. Замера влади што је отуђила од нас Русију нападала је у њеном партајском органу, а у иста времена доносила у њему некрологе неких туђих министара. Така је владина политика за осуду. Гласа за предлог мањине.

Ђ. Нешић објашњава свој говор, а повторава већином што је већ казао. Изјављује да је имао пред очима битне жеље народне кад је казао да нема разлике између једне и друге адресе.

Председник Завршује у 1. сахат по подне претрес. Сутра продужење.

„Српске Новине“ од 21. јануара доносе у службеном делу овај **саопштај**:

Данас председник отвори састанак Народне Скупштине и каза:

„Скупштинска депутација прекјуче је предала скупштинску адресу. По пријему исте изволело је одговорити Његово Височанство Господар и књаз:

Господине Председниче!

Примајући из ваших руку овај свечани акт Народне Скупштине и у њему нове доказе просвећеног патриотизма и истините оданости према Мени и Моме дому, радујем се, што Ми се тим даје повода драгоцена прилика, да могу преко вас уверити Народну Скупштину о Мојој безграничној љубави према верном Ми народу, према драгој нам отаџбини.

Мило Ми је што и ове године већ из дојакошњих радова ваших видим, да већина Народног Представништва продужава дисати оним истим духом рада, који је засведочила прошлогодишњим својим радом, духом, који је једини кадар да осигурава правилан развитак земље, њених грађанских слобода и права, да учврсти њен спољни положај, њен углед.

Али не могу а да строго не осудим, што у заносу партијске борбе један део народних посланика неће да врши уставом прописане дужности, заборавља на поштовање дужности према основи државнога организма, према самом духу уставности.

Они, који тако раде, требали би да увиђају последице свога рада, требали би да буду проникнути тим убеђењем: да нема те уставне земље, у којој би мањина сама себи дозвољавала право, да се не покорава законитим закључцима Народног Представништва.

А Ја, који по Мом положају и по Мојој дужности пратим све, шта се збива у земљи, а све посматрам са тачке, с које се много даље види, са које је Мени у дужности да свагда даље гледам, Ја нећу да вам кријем, да сам тврдо убеђен, да је тај пут опасна и клизава стаза, која само може да спречава правилан развитак државни и земаљски. На том путу се много више рескира, бацају се на коцку много светије ствари, него што они могу да угледају кроз маглу своје неодмерености.

Па баш зато што много даље и много боље видим, баш зато не могу и нећу да заборавим ни тренутка на Моје дужности према земљи и Ја ћу их све до последње испунити.

Свестан својих права као и својих дужности према народу а скроз проникнут љубављу према њему и земљи, Ја ћу вазда пред њим стајати као поуздани и решени чувар реда, правде и среће наше миле домовине.

Ја нећу никад дозволити ни часа да се политичке тековине Мојих дедова и Моје, за које је народ жртвовао своју најплеменитију крв, за које сам пред народом одговоран, изиграју лакомислено правцем, који би био самоубијство за ред у земљи, за спољни њен положај.

То народ има права од Мене захтевати, а Ја ћу том очекивању одговорити. Ја му за то дајем моју владалачку реч, а ви, господине председниче, носите ове моје речи Народном Представништву, а и ви сви, господо посланици, памтите их, сећајте их се вазда у скупштини, у народу, када будете у његовој средини.“

За овим председник закључи састанак.

ДОПИСИ.

Будимпешта. 25. јан. (**Мађарски гласови о бокељском устанку.**) Опет се дигла хајка у мађарској журналистици против славена у свези са бокељским а данас већ и херцеговачко-босанским устанком. Дивити се морамо неизцрпљивости оног извора из којег овдашње новинарство црпи све шарене и тенденцијозне измишљотине. Свако нас јутро изненади каква ревређеним словима штампана брзојавна вест о „разгранатости свесловенских агитација,“ и друге овакима сличне лагарије израјиљске — што једна другу превазилази са своје „занимљивости“ — и рецимо и комичности. Тако је н. пр. лист „Фигетленшиг“ пре неки дан донео фулминантон брзојав из Суботице по којем се „тајним путем подказало да је у суботичких Срба скривано на више хиљада оружја“ На ове се речи заиста сваки морао сладко насмејати а још већма онда када речени лист ни после брзојавног опровргавања од стране суботичког градоначеника Мукића не хтеде исправити, него је задржавши вест у крепости пропратио фулминантним чланком под насловом „Омладина се креће“ (Под речи „омладина“ разумева се увек српска омладина јер та је реч у мађарској журналистици постала техничким изразом.) Курјозвума ради ћемо да нешто саопштимо из реченог чланка да види наш свет како далеко иду ти људи хотећи да силом начине од мирних грађана тобоже неке ребелијачте. Није ли то страшна малиција кад ни после дементирања неће да повуче натраг своју вест него вели:

„Суботички градоначеоник опроргава и вели да је злонамерна измишљотина као да је у Суботици нађено на више иљада оружја. Та ми и нисмо рекли да је нађено него да се подказало да је у Суботици скривено на више иљада оружја. Добро ми знамо да суботичка варошка власт не зна о том подказивању а и не може знати, јер је то с неке друге стране и на другом месту учињено. Оволико у ствари подказивања, а истиност тога не да се опроргавати и ослабити јер је то факт. Још ћемо и више рећи. Баш се у последње доба и то са војничке стране увело на око кретање срба у Угарској и њихов живљи саобраћај са Београдом. Из више знакова дало се ући у таке трагове каквих је било у делању „омладине“ за време српско-турског, и руско-турског ратовања. Сада пак „омладина“ црпећи поуке из прошлости показује већу опревност у саобраћају са Београдом а путем Београда у непрестаном додиру и трајној свези са „пансловенима.“ А сада пак зашто је Суботица дошла у мрежу, на то нека је довољно речено да баш патријотизам Буњеваца учини то место за најспособније да се под плаштом тога скрију омладинске махинације.“

„У осталом има ли основа или нема том подказивању у ствари скривеног оружја — то није наша дужност да испитујемо. Доста то да се подказало, и доста је што ми одајемо томе важности ако и не што се Суботице тиче оно с друге стране.“

Оволико је довољно а да наши читаоци виде нов доказ занешености мађарских новинара који непрестано у свима могућим варијацијама плаше свој свет увек са неким новим бауком.

Сад ћу пак да саопштим речи „Пешти Наплова“ којима је пропратио говор грофа Андрашија, што га је овај држао у седници делегације, правдајући окупацију.

„Гроф Андраши а с њиме и Коломан Тиса у одборској седници делегације увеше у обрану окупацију. Гроф Андраши рече да овај устанак не говори против окупације него је баш оправдава. Овим је речима повлађивао и министар председник. Ово је збиља тако величанствена комбинација пред којом се мора сакрити свака логика, која је свог достојног садруга нашла у оној изјави министра председника по којој он радије имаде ону опозицију која је кадра њега свалити, него ли ону која није кадра. Није се ни чудити да је после оваких енунцијација у седницама штоване делегације било „шаљивих привора.“ Веселост би највећма доликовала при оваким изјавама да збиља ситуација није тако озбиљна и да не платимо ми цену тог — весеља. Јер је досетка збиља врло — врло добра. Окупација је оправдана — са устанком са свим оправдана.“ #

Из Мокрина. Из ове наше варошице већ је један допис у ствари оснивања **задруге за штедњу и међусобно подпомагање** до општег знања стављен и то са свим верно по течају ствари саопштено. Тога ради хитим и продужење истога рада нашем читалачком свету до знања саопштити.

За дан 29. јануар п. р. к. била је заказана главна скупштина исте задруге, на коју се са подпуним задовољством овдашња као и из околине публика сакупила, да започето дело стварно произведу, као што и би. Сакупљено овдашње грађанство поздрави са лепом беседом г. Антон Сорго, разложивши им у подужем говору циљ и важност задруге, на коју су се сакупили. Говор његов је са подпуним одобравањем саслушан. Тако се пређе даље на прибрајање сакупљени чланова, као и удеоница, и читање задружни штатута, који су и усвојени по одборском предлогу. Дође на ред бирање сталног председника. За истог буде уз бурно и дуготрајно живео изабран Паја Еремић, управитељ в.-кикиндске штедионице и наш посланик на народно-црквеном сабору. Исти је одма своје председничко место заузео и скупштину само тако може бити руководио. На то му буди од стране овдашње публике јавно захвала изречена, јер слободно можемо рећи, да њега не беше, она задруга не би никад угледала света. Хвала

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Заставе“ к броју 17.

му велика, те се за исти завод заузео, не жалећи труда, ни своје помоћи, да овдашњем српском свету у помоћ притече. Дај боже, на оваковог патриоту да се и други наши Срби угледају.

Кад сам већ почео достављати наше часнике, то немогу пропустити, а да вам још и то не јавим, да је за управитеља тог завода наш обште љубљени овдашњи трговац Коста Арнот изабрат, коме је наш народ то поверење поклонио, надајући се од њега, да ће овај завод достојно заступати и онако, као што данашњи интереси захтевају, и да ће, што но кажу, одговорити моћи својој задаћи.

Са овим чином би свршена главна скупштина, и народ се са подпуним задовољством својим кућама разишао.

Окучане 18. јануара. (Поп Доић, први пророк Анђелићев). Дне 14. о. месеца славили смо дан св. Саве у Врбовљаних сели код Окучана ђе је храм цркве св. Сава. К тој једној од најљепших и највећих српских свечаности довршило је мноштво народа из оближњих и даљних места. Ту се је потрудио да паче и онај, који кроз годину нити је чуо службе божије, нити свештеничког слова у цркви. Из ближњих парохија присуствовали су и гг. свештеници, гг. учитељи, те одавде из места велепоседници гг. Ј. Сарајлија посланик српског српског сабора и Ј. Кушевић.

Господин Доић окучки свештеник држао је слово тој небројеној множини народа; наменио га пак учитељу и школи, те послаником српског сабора. Главно у његовом говору јест: да неимамо ни трага школи, да су некад учитељи били плаћени са 5 фор. месечно, пак су више чинили и боље је било него данас; да су саборски посланици који нису бирали Анђелића најопаснији људи, те убитачи српског народа; да су се бојили бирати Анђелића, јер, да их неби поунијатио; па додаје да је то лепа вера унијатска, као год и православна и римо-католичка; али ти посланици, да су безверци, те да су они ужили толики народни новац, 500.000 фор. — народни зној и муку, а користили још никад нису народу, ни онолико, колико вреди једна длака, коју повуче у вис из своје достојанствене браде. За тим изрече наду и уфање да ће му Анђелић подићи школу, какова је била стара доићева школа, и да ће усрећити народ српски владајући над овима безверцима и угњетачима својом гвозденом десницом. Онда саветује ту множину проста народа, нека се неда више завађати у пропаст од тих заводника.

Па гле, како би то било лепо! Је су чинили више стари учитељи, за којима Доић уздише, чистили су попу ципеле, звонили у цркви, носили торбе, вреће и еспете поповске по селу од куће до куће купећ пасуљ, лан, плећке и јаја, за „господина оца попу“. У истине је и школа морала бити боља; јер онако учена глава, као што је попа Доића не прави се шале. Бог и душа, да би тај поп имао нешто соли у глави био би то први мудрац и научењак. Ево види штовани читаоче, рече сам тај пророк да је св. Сава кога прослависмо, умрьо 14. јануара 1834 год. да је лежало његово тело 300 година у Милешеву, а да има 600 година од кад су Турци спалили га на Врачару. Али је научен и приправио се је! Та је доићева 1834 година стара 900 година.

Врли научењаче, добротворе и пророче народни!!! Је ли то умна и моралча поука народу невналом? Је ли се тим говором народ бодри, на сталну радиност и разборитy штедњу, на слогу, љубав и побожност? Је ли се тако поправљају или обичаји у народу простом, гледе ношње, гледе свадбе и чаролија? Је ли се тако поучава сељак како ће рационално сахранити и узгојити дете? Је си ли тим говором поучио и окренио мајке и девојке, да не трују у себи децу, да не живе блудно, да се пожуре са пожудом, која ће бољега „Саву“ породити и одгојити? Је си ли што нагласио против неумјерености у јелу и пићу, на тај дан изванредне гостбе?

С којег си дакле гледишта употребио ову ретку згоду, да поучиш неука сељака? Зар ниси тим говором могао гледе радиности и штедње породити у народу млитавост и нехајство, кад му наглашујем, да му зној и труд иде низ ладну воду? Зар ниси тим говором усејао семе мржње у народу проти школи и народним заступницима?

Зар се тако одужујеш народу Зар ти можеш приговарати данашњој школи, — ти, који спадаш у 14. и 15. век?

Је ли поштено, кудити читаву институцију, цес систем, ако си ради твоје подлости дошао у сукоб са једним учитељем?

У чијем си дакле интересу говорио? — Свога драгога трбе. Хвалиш и у звезде кујеш владиног патријарха „са гвозденом десницом“, а овамо стављаш наду и уфање да ће ти он владине школе урушити, а на њених рушевинах драге поповске, старе основати. Бог и душа у тебе није чист грош! Само си народ пунтао и жалостио, па не било ти жао, кад чујеш његов узвисај: „Попе, попе попала те гровница! Пардон — то је пословица народна.

Велештовани читаоче! ето на којој нови највећма рамљемо, зашто пропадамо! И док год буде такових као што је тај наш, „бог буди с вама“ дотле ћемо извиривати иза великог брда — далеко за напреднима народима.

На свршетку делијо! — Ако нећеш да останеш простим клеветником, позивљем те овим путем да докажеш да ли је збиља кривицом народних заступника она огромна свота од 500.000 фор. увалуд спутана; док не докажеш да тако јесте, признајем да свега посједујеш, само знања и поштења не.

За сад, те видиш, у најблажим изразима својатно саветујем, да у будуће пазиш и научиш шта ћеш говорити! Забасаш ли још који пут ђе те не треба, морати ћемо рећи, народним изразом: љоке!

Јован Сарајлија,
народни саборски посланик.

Вести из народа.

— Добили смо позив на беседу с игранком, што је дају ученици српске велике ђимназије у **Карловцима** у недељу (на месне покладе) 31. јануара у саборској дворани, а на корист својим сиромашним саученицима. Програм је одабран: биће певања, свирке и декламације. Беседа карловачке ђимназијске омладине јесте, поред таке исте забаве суврснице јој новосадске, једна од најпопуларнијих и најомиљенијих забава у овостраном Српству, па с тога вазда добро испада по племениту јој намену. За то је оправдана нада, да ће и овогодишња беседа у велике одговорити својој цељи.

— Н. К. Максимовић, учитељ из **Новог Бечеја** захваљује јавно преко нашег листа управитељу новобечејских српских школа, Стевану Ранковићу, што је о светосавској светковини преко четрдесет комада одабраних књижица, као дарак за успомену на првосветеника и просветитеља српског, школским ученицима поклонио. Тако исто захваљује и оним бечејским родољубима, који су о новој години две сироте ученице заодели, желећи, да се на поменуте даровитеље и други угледају.

О прослави дана св. Саве добили смо више дописа са разних крајева српских. Не могући их од другога дневног материјала у целини донети, саопштавамо их овде у кратком изводу, јер су и онако већим делом у сличном правцу писани.

— У **Дарувару** се, по обичају, после литурђије отишло у школу, где је тамошњи прота Соларић говорио о значају св. Саве по народно образовање, те с тим у свеви разјаснио, каква је народна школа благодет за подмладак народа. Његове речи, пише у допису биле су од великог утиска на слушаоце, и видело се јасно, да ће од уплива бити и у народу свест разбудити. За тим је тамошњи српски учитељ, Сима Ненадовић, говорио, од каке су нам потребе српске народне школе и каку радост родитељи од своје деце дочекати могу, кад их у школу шаљу. За тим су две ученице декламовале, и то Зукановићева „Смрт св. Саве,“ а Катарина Јовановићева „Мала Српкиња.“ По што се у украшеној дворани школској водица осветила, вратио се народ у цркву, и тим је светковина завршена.

— Из **Нештина** пишу нам о Савин-дану између осталог:

„Прошлог лета основана је у нашем месту српска књижница. И ако у почетку не имадосмо више од 100 комада књига, имамо бар сад већ наде, да ће временом број књига на хиљаде нарасти, јер за потпомагање речене књижнице уписа се леп број наших старешина као чланови, а приликом светковина бива и добровољни прилога. Тако у вече св Саве, првог просветитеља српског, приреди 20 старешина вечеру у српској школи и том приликом дароваше богато српску православну књижницу и закључе да се православна обштина ова као члан „Матице Српске“ са прилогом од 50 ф. а. вр. упише. Осим овог добротворног чина морам и то напоменути, да је добровољни прилога још преко 100 ф. на просветне цељи ова обштина скупила. Честити оснивачи тога фонда, као и приложници на књижницу српско-православну јесу ови: Андрија Дамјановић, Стеван Милетић, Сава (Шаба) Чобановић, Адам Радовић, Милан Јерославски, Петар и Стеван Стакић, Прокопије и Урош Мађаревић, Мија Јеремић, Никола и Сава Алићукић, Петар, Андрија и Мита Рајковић, Зарија и Љубомир Јовановић, Петар Вујатовић, Паво Петровић, Кузман Панић, Тривун и Драга Грујић, Исак Рајковић, Лука Петрић, Јован Стојшић, Ђока Ракић, Прока Јеврић, Гавра Бугарски.

Тако честити Срби славе свога првог просветитеља, а бог би дао, да се на нас Нештинце више српски обштина угледају и да делом покажу, да су достојни имена српског.“

Народна просвета.

Нега најмлађих чланова српских породица.

Што се деца већма одмичу од свога првога доба, то су и родитељске дужности млогобројније и теже. Родитељи имају, да утврђују или исправљају, што су са првим негама урадили или погрешили. Поред тога, морају децу и даље телесно и душевно развијати и питомити. Морају дакле још у већем обиму, испуњавати све услове телеснога и душевнога неговања и васпитања. По томе морају пазити, да деца вазда бораве у чистоме ваздуху. Исто је нужно, јер ће тако ваздух, и у томе добу, правилно упливисати на крв, топлоту, и узету храну. У томе добу је речено лакше вршити, јер су деца одрастлија и јача.

Храна се мора узимати са обзиром на материје, из којих се дечије тело састоји. Тако исто, мора се пазити, на ред и начин хранења. Према томе се мора деци давати храна, која храни и лако се вари. Најбоља је храна тога доба: млеко, сир, јаја, и у опште јела, у којима има доста беланчевине, а стомак не терете. При хранењу се мора строго пазити на ред, те децу у извесним оброцима хранити. Деци ваља давати храну у облику, која њиховој развијености и здравствености приличи. Поред тога ваља им давати, колико је нужно, да изгубљену снагу надокнаде и свој развитак потпомогну. Децу не ваља силити, да једу што им не подноси, јер ће им то заиста шкодити. Осим тога се деци чини неправда, што деца науче, те исто и другоме чине. Ваља обазриво делити ћудљивост од одвратности од јела. Децу ваља такође савесно појити са чистом и бистром водом, изузимајући, где лекар какво друго пиће препоручи.

И у овоме добу је од неизмерне важности по дечији развитак чистота коже, чулних органа, као и покрети и одмор. По томе је нужно децу и даље уредно прати и купати. Ваља их сваки дан купати или им прати поједине телесне удове, као: лице, руке груди, врат и т. д. Поред тога се морају купати са празним стомаком и не врло дуго. После купања се морају добро истрти и у чисто рубље и одећу обући. Што су деца одрастлија, то и купатила могу бити ређа и ладнија. Око шесте године се могу већ у реци сваки дан купати. Са истима купатилима ваља спојити пливање, јер је исто од неизмерне важности по развитак костију, мишића, целога тела. По себи се разуме, да и у томе погледу ваља, да влада постепеност и умереност. После пливања мора доћи наизменце одмор, јер ће се у противноме случају противно и постићи.

Покретима тела (радом, игром) се такође снаже мишићи, кости, чулни органи и васколики дечији развитак. Према томе се и на исте мора пазити и савесно их уређивати. У томе добу већ се почне дете по својој сопственој вољи кретати. Опо само седи, дуби, ходи, и игра се. С тога ваља обазриво поступати и децу не силити, да седе, дубе, ходе и т. д. Тако исто не ваља им сметати кад исто почну сама чинити. Деца осете најбоље своју снагу, те се прама тој и крећу. Што су деца развијенија, то и њихови покрети ваља да су по извесним правилима. Но при томе ваља вазда имати на уму, да су исти само средство за цел (васколики телесни развитак) те према томе и поступати, и децу не мучити. У почетку је довољно, да деца сама седе, дубе, ходе, и, да у појединима приликама послуже себе и старије. Тиме се потпомаже у деци уједно окретност, услужност и вредноћа. Даље је нужно, да се извежбају најпростијим телесним играма без справа. При играма мора бити најстрожији ред, највећа строгост и опрезност. Тако ће се деца сачувати од млоге несреће и привиће се реду и сталности. Но да телесни покрети буду за децу оно што већ рекосмо, мора их наизменце замењивати одмор.

Што су деца већа, то се мора и њиховоме душевноме развитку већа пажња обраћати. Дечијим развитком отпадне млога родитељска дужност, гледе телесногa одгајања. На против гледе душевнога одгајања се родитељске дужности множе, и то једна тежа од друге. Деца ваља да добијају све више појмова и тако, да буду свеснија, разборитија, и паметнија. У томе добу морају познати породицу из које су поникла, као и сву својту са којом су по крви своји. Даље, ваља да познају суседство и општину у којој живе, и народ коме припадају. Најзад упознају основе своје цркве, хришћанске науке и у опште човека као свога ближњега. У свима тим приликама се морају привићи дужностима и врлинама, које красе члана породице, општине, хришћанина, и у опште човека.

Децу окружује природа, те је по томе нужно, да се упознају и користе њеним појавама. Нужно је такођер, да упознају поједине предмете по облицима и правцима, у којима један на спрам другога стоје. Даље да науче један с другим сравњивати, упоређивати, мерити и рачунати.

О свему реченоме ће деца добити праве и стварне појмове, посматрањем и упућивањем. Деца посматрају у разним приликама чланове породице, својту, суседе или другога кога из општине. Те прилике ваља хотимице умножавати, те тако дечије посматрање и разликовање потпомагати. Посматрањем ће деца разликовати, а тиме ће и њихова радозналост све већа бивати. Услед тога ће сваки час питати за дотичне одношаје и прилике у породици, својти и суседству, или општини. На иста питања ваља јасно, истинито и вољно одговарати и децу упућивати. После неколико таких посматрања и упућивања, о свакоме појединоме одношају, деца ће све појмити. Томе ће и сви поједини (чланови породице, својте и т. д.) допринети, својом пријазношћу и љубављу наспрам деце. Деца онога запамте, радују му се и љубе га, ко им добра чини и с њима благо поступа.

У местима где има више народности може се деци, око шесте године, лако дати појам и о народу. Хотимице ваља децу одвести у таку прилику, где ће чути страп језик, и видети људе, који истим језиком говоре. Деца ће одма приметити, да исти не говоре њиховим језиком, и питаће, како говоре? Тада им ваља рећи, да су Срби, и да сви Срби, који њиховим језиком говоре. Напротив сви који не говоре као они нису Срби, но странци. После неколико таких посматрања и разјаснења, деца ће знати разликовати Србе од туђина у опште. У својој народности ће се деца утврдити, ако им се буде износило све што је српско и узорито. Ако им се буду показивали и описивали славни Срби и њихова дела, и ако родитељи сами народ свој цене и љубе. Појам о цркви и науци хришћанској, може се деци дати у разним приликама у цркви и на дому. Исто ће се постићи, тумачењем појединих одломака из науке Христове, и учењем омањих песама. Поред тога родитељи сами ваља да су побожни, и да им је вера чиста и истинита.

Упоредо са реченим упознају се деца са природом и њеним предметима и појавама. Деца се упознају пре свега са животињама, за тим са биљем и камењем. При посматрању мора се ићи постепено, од лакшега тежем, од познатога непознатоме. Прво се упознају са домаћим животињама и најобичнијим биљем и камењем. За тим се пређе на пољске животиње, биље, и на непознатије камење. При описивању појединих предмета ваља поставити ред, н. пр. код животиња глава и све на глави, труп и све на ногама. Код биља, корен стабло, грање, лист, цвет и плод. Код камења облик, боја, кус, мирис, тежина, тврдоћа и т. д. Децу ваља такођер упутити, да предмете сравњују и упоређују, те да кажу: шта имају оба, а шта сваки за себе. Даље, да покажу, који су по облику, боји, кусу и величини једнаки, а који се разликују. Да кажу правац у коме један наспрам другога стоје, да их мере броје и рачунају. По себи се разуме, да ће у свему томе бити погрешака, али исте ваља савесно исправљати и дотле их упућивати, докле дотично не науче.

Ако су дечији чулни органи правилно однеговани и развијени, могу им се лако разјаснити и поједине природне појаве. Исто ће се постићи, ако се деци покаже, да посматрају законе појединих појава светлости, топлоте, звука, магнета и т. д. Сваку појаву ваља показати на више предмета, док је деца не појме. Децу ваља пуштати, да сама праве пробе и законе појава испитују. Најзад се деца упуте да животиње не муче, биље не тлаче, и да себе и друге камењем не оштете. Тако исто да се не плаше природних појава, као ватре, мрака, грмљавине и т. д.

Но при свему томе ваља имати на уму, да је све речено само средство за којим ваља постићи главну цељ, (васколики душевни развитак). С тога децу не треба мучити и кињити са силним и излишним учењем Довољно је, да посматрањем науче мислити, а остало ће само од себе доћи.

Упоредо са реченим треба деца, да науче правилно говорити, својим матерњим језиком. Исто ће се постићи ако старији буду са децом правилно говорили, и ако буду дечије погрешке исправљали.

У томе добу почну деца мислити а по нешто и радити, те је нужно да им је сваки рад и свака замисао, на здравоме основу. По томе се морају и даље вежбати, свему што је племенито, узорито и узвишено. Деца ће се у свему томе утврдити, добрим примером, и разумним навикавањем. У деци ће се утврдити осећај о лепоме, ако им се буду лепи предмети показивали, да их посматрају. За то је најбогатија ризница природа, у којој је све тако лепо, складно и савршено. По томе треба децу изводити у природу и тамо их упућавати да посматрају.

У деци ваља све врлине првих нега утврдити и новима их привикавати. Нарочито: послушности, учтивости, пристојности, искрености, милосрђу, благодарности, љубави, побожности, родољубљу, пожртвовању, самосталности, штедљивости и вредноћи. Свему томе ће се деца најбоље извежбати примером, јер тај највише упливише на децу. Ако родитељи чине међусобне, па и деци услуге, ако су пристојни, учтиви и искрени, то ће се и деца томе научити. Ако старији милостиво добра чине, ако су други благодарни, и ако ближње своје љубе, то ће се и деца томе навићи. Ако старији свој народ љубе и о њему с поносом говоре, ако су побожни, то ће се и деца томе извежбати. Ако су старији вредни и штедљиви, то ће и деца присвојити. Најзад, ако су старији у свему, па и у неговању деце стални, то ће се и деца истој врлини привићи у опште више се морају усавршавати виша чула, а тиме и васколики душевни развитак. Напротив, нижа чула ваља развијати, колико је нужно, да општој телесној радњи послуже. Ако се све речено правилно изврши, деца ће правилно мислити и закључивати, свесно радити, упутно живити, племенито осећати, и биће склоњена на све добро и лепо.

(Наставиће се.)

Нови Сад, 28. Наименовани патријарх размахнуо се „духовним бичем“ на — чиновнике народних добара. Дознајемо, да је досадашњи управитељ Даља, врсни родољуб Васа Муачевић, дигнут са звања, а на његово место за управитеља и фискала даљског добра дакле — као што у анђелићевим круговима говоре — за „фактотума“ постављен је — др. Петар Михајловић, одветник из Осека. Сад се види, за што се др. Михајловић, који је некад у Панчеву био један од највернијих по-

борника народне странке, — за што се, велимо, при изборима за прошли народно-црквени сабор опако — даљски удушевљавао за анђелићеве присталице. Но за такима, којима поглед не допире даље од Даља, — које заплакало, оно искочило.

— „Народном Ослобођењу“, које у Београду издаје и уређује Манојло Ђорђевић Привренац одузет је „пост-деби“ за Аустро-Угарску. Због тога је за претплатнике из Аустро-Угарске на место забрањеног листа почела излазити „Народна Одбрана“.

Нови Сад, 29. јан. У уторак 26. јануара о. г. даван је у нашем позоришту први пут: **„Пера Сегединац“**, трагедија у 5 чинова, од дра Л. Костића. То је требала да буде последња представа овде пре поласка позоришне дружине на пут, али како силан свет није могао добити улазнице за прву представу, то се на захтевање тог одбијеног света морао „Пера Сегединац“ још један пут давати у среду 27. јануара о. г. Каква је велика навала била за прву представу, најбоље се може видети отуда, што се и сам оркестар морао претворити у седишта. Цело позориште било је у правом смислу те речи дупком пуно. Цвет овдашњег грађанства, а и многи са стране слегли се били тога вечера у позориште, да уживају и у трагедији и у приказу. Вешт склоп саме трагедије, доследно цртање карактера, жива, занимљива радња, дивна дикција, сјајно ново одело: све је то утицало, да је публика изашла из позоришта раздрагана. Стручна ће критика пресудити, шта вреди та трагедија по себи и да ли је што изгубила у преради, коју је г. А. Хаџић морао предузети, да би се могла приказати према нашим приликама. Да се тек трагедија допала, сведочи најбоље то, што се на захтевање морала поновити одмах други дан. Вредно је још напоменути, да је о дану прве представе пало на каси 528 фор. 20 н. а. вр. То је највећи приход, што га је до данас наше позориште имало од постанка свога. Да бог да се множили таки дани, те ће одмах нестати љуте гује дефицита за увек. Тај приход и приход од представе другога дана много је допринео томе, да ће наше позориште, као што чујемо, имати овде сувишка око **900** ф. а. вр.

Данас пре подне креће се наша позоришна дружина на пут у Сентомаш, где је, као што смо извештени, чекају раширеним рукама. При растанку с њоме ми јој у име наше публике захваљујемо на уживању, што нам га је више пута прибавила својом добром и складном игром, и кличемо јој од срца: „Сретни били!“ а са жељом, да нам се на јесен опет врати у нашу средину.

НОВИЈЕ.

О бокељском и херцеговачко-босанском устанку и што уз то иде, имају ове новије вести:

— Проноси се глас, да је заступник ђен. Јовановића, ђен. Чикош, молио, да га ставе у мир, и да је тога ради у Задар отишао.

— „Н. Сл. Преса“ јавља, да је 20. о. м. из Кастелновог у Котор дошао ђен. Винтерхалдер, који ће јамачно одменити ђен. Чикоша. По што се у Котору два сахата задржао, вратио се опет у Кастелново.

— Нарочити дописник „Н. Сл. Пресе“ пише из Котора, како је 15. јануара дошло њих десетак устаника у сеоце Дражин Врт, што лежи између Ораховца и Пераста. Становници су се већим делом из села иселили, те оставили празне домове. Устаници отерају собом 7 грла рогате марве и 12 коза. На пријаву неке жене дође из Пераста једна сатнија ловаца и једна жандарска патрола у Дражин Врт, али доцне; устаници су са својим добитком већ били отишли.

— Исти дописник дознаје из Рисна, да крушевичке, коњичке и зубачке устанике предводи војвода Трипко Вукаловић и да се сад налазе у Кривошијама.

— Како исти извештач 17. о. м. пише, чета Петра Милића, која сваким даном расте и која сад броји својих 200 друга и која се са друговима Шорка Фортија на Кориту борила, налази се сад око Корита. У тој су чети сами овејани мухамедовци, као и у оној Осман-бега Тановића, која је с Аустро-угарском војском била бој под Трновицом.

— „П. Лојд“ брзојављају 25. о. м. из Задра, да до то доба устаници нису ни на једног трговца ударили, само су под Фочом неку робу однели собом.

— Истом листу телеграфишу из Букурешта, да су прошлог петка 130 својевољаца преко Рена отишли у Босну.

— Један полузванични прашки лист јавља, да ће по свој прилици Аустро-угарске делегације скорим опет бити сазване, по што за операције против устаника не ће бити 8 милијуна доста.

— „Н. Сл. Преси“ јавља њен дописник из Котора, да је грчки консул код црногорске владе, Леонардос, 19. о. м. из Бара на Цетиње дошао, али се истог дана отуд вратио у Бар.

— По средачкој вести „Пол. Кор.“ Балабанов пориче одлучно, да није у цанковљеву дому држао у скупу беседу и искао, да се кнез Александар и руски официри уклоне из Бугарске.

— „П. Лојд“ има брзојавну вест из Кракова 25. о. м., која гласи: Путници, што из Русије долазе, причају, како је у Русији врло ратоборно расположење овладало, особито у Подолији и руској Пољској. И у Бесарабији усредсређује се многа војничка сила. Официри мисле, да је рат неизбежан. „Морамо довршити, што смо 1877. почели“, говоре они, и Скобељева поздрављају са свију страна због беседе му.

— Из Рима брзојављају 26. о. м. да Гарибалду иде здравље на боље и да се он опоравља.

Разне белешке.

(Свеучилиште у Берну) у Швајцарској полази ове године 31 женскиња: 29 су уписане у медицински, 2 у филосовски факултет.

(Џон Ујљем Дрепер.) Чувени професор природних наука и хемије у Њу-Јорку, писац „Историје умног развића у Јевропи“ (Имамо у преводу Мите Ракића) и многих чувених дела, умрло је 4. јануара по рим. Дрепер је рођен . маја 1841. год. у св. Јелени близу Ливерпула.

(Прадедови немачког наследника престола.) Пруски капетан Лутер израчунао је, да немачки царевић има 65.536 прадедова.

(Излечио дете по телефону.) Један лечник у америчанској покрајини Масачусету позван је не давно по бурној ноћи у оближње село Бригсвиљ, удаљено две добре миље, к детету, које боловаше од ангине. Пошто није могао добити кола, нареди, да се дете постави на крај телефоничке свезе, која постоји међу Бригсвиљом и Нортадамсом, те уверивши се тако, да дете болује од ангине, прописа му по телефону згодан лек, и до мала доби опет по телефону глас, да је детету боље.

(Срушила се стена.) Код Гларуса у Швајцарској срушила се ових дана пећина, висока до хиљаду стопа, те је засула шуму, неколико воћњака, више друмова и ливада. На срећу није ни један човечји живот настрадао.

(Знаменити конкиолог. Далматинац Блаж Клечјак, умро је ових дана на отоку Хвару у 58. години живота. Оставио је велику збирку конкилија, за коју му је музеј у Дражђани нудио пре више година 6000 форината.

— Protestantizmus és Pauslavizmus. **Felelet felvidéky** hasoncímű röpiratára. Írta Dr. Mudroň Mihály. A szerző tulajdona. Pozsony, 1882. Stampfel Károly bizománya. 8-o 112 l.

— **Побратимство.** Месечни журнал за књижевност и науку. Власник и издавалац Побратимство ђачка дружина на великој школи у Београду. Одговорни уредник Стева Добровојевић, адвокат. Година I. бр. бр. 12. за декембар 1881. Београд 1881. Штампарија штампарских радника. 8-ина стр. 785—852.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

НАСТАВА

за темељно учење мађарског језика

од АДОЛФА РОДЕРА,

превели

Ст. Коњовић учитељ. и **Коста Берић** учит. на в. д. школи.

У подписане књижаре изашло је већ прво писмо а такови ће бити свега 30. — Ово ће дело сваком добро пасти који год жели мађарски језик да учи. Сваком на захтевање шаљемо прво писмо на углед. Молимо све оне који желе да се предплате да то учине што пре, да можемо и остала писма једно за другим у року од 14—20 дана издавати. У противном случају ако се довољан број предплатника не пријави, да би смо могли без наше штете издавати, враћамо сваком предплатнику свој новац натраг.

Цена је на 30 писама 5 фор.
15 „ 2 „ 50 нов.
8 „ 1 „ 50 „
1 „ — „ 20 „

Поглавито се надамо од нашег учитељства да ће нас својом предплатом подпомоћи у нашем подузећу.

Књижара Миливоја Каракашевића.
(Zombor, Bácska.)

ПОЗИВ

НА

редовну главну скупштину

СРПСКЕ НОВОСАДСКЕ ЧИТАОНИЦЕ

која ће се држати у идућу недељу 31. јануара (12. фебруара) о. г. у 2 сата сахата после подне у просторијама читаоничким, на коју се сви п. н. чланови овим уљудно позивају.

Из одборске седнице, држане 21. јануара (2. фебруара) 1882. **Одбор.**

Имена

оних родољубивих прилагача, који су још накнадно учинили прилог ради набављања гардеробе за трагедију „Пера Сегединац.“

По **50** ф. гђа Катарина удова Симе Ђорђевића.
По **25** ф. гђа Софија Дунђерска.
По **15** ф. гђа Јелисавета Брановачка.
По **8** ф. Др. Михаило Полит-Десанчић.
По **6** ф. Љубомир Стефановић.
По **5** ф. Ђорђе Вукичевић, Ђорђе Д. Кода, гђа Јулијана Радовановићка, Јован Радовановић градоначелник, др. Стеван Павловић, Гаврило Барако, Александар Адамовић, Ђока Радовановић, др. Светозар Максимовић.
По **3** ф. гђа Марија Давидовчева.
По **2** ф. Миша Димитријевић, др. Лаза Станојевић и Лаза Јеремић.

Свега **158** ф. а. вр.

Уједно се овде напомиње, кад се овој своти додa недавно обнародовари чист приход од „костимбала“ са **190** ф. онда износи укупна на горњу цел сакупљена свота **348** ф.

На свима овим родољубивим прилозима изриче своју најтоплију захвалност

Управа срп. нар. позоришта.

Позив.

Шеста редовна главна скупштина „Болничке задруге трговачке омладине“ у Новоме Саду, држаће се 26. фебруара п. р. 1882. год. у 2 сахата после подне у „дворани српске више девојачке школе“ на коју се сва гг. задружни — редовни и подпомажући чланови позивају да изволе доћи.

Предмети већања.

1. Извештај управљајућег одбора о стању задруге.
2. Избор два члана за прегледање рачуна.
3. Определење лекарске плате.
4. Определење прорачуна за годину 1882.
5. Предлови поједини задружни чланова.
6. Избор управљајућег одбора и лекара.

У Новом Саду, 1. фебруара 1882.

Лука Јоцић,
задружни председник.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

У СИСКУ, 4. фебруара. (Пословни вестник, Шипуша и друга.) Шенице, продато је задњи дана по све мало, властници држе услед малени залиха високе цене, с тога није дошло до већих продаја, данас именује се цена, финој банатској ф 12·70 - 80. хрватској ф. 10.—10·30.

Раж, ф. 8·50.

Кукуруза, продато је око 2000 метер центи, банатска роба получила је ф. 7·50, босанска ф. 7·45, данас захтевају властници, за банацки кукуруз ф. 7·55. босанску 7·50. Нове босанске кукурузе привежена је овамо једна мања партија, која је по ф. 7 купца нашла.

Зоби продато је неколико партија за царевину уз непознату цену, зоб се у хамбарима налази именује се цена за решетану робу ф. 7·50, за нерешетану робу ф. 7·20.

Пасуљ ф. 10·75—11.

Шљиве босанске ф. 18·50—19.

Вода мала.

ОГЛАСИ.

НАТЈЕЧАЈ.

Овим се расписује натјечај на парохију у Тремушњаку.

Рок пријавама до 1. априла о. г.

У Плашком 18. (30.) јануара 1882.

Епархијска конзисторија горњо-карловачка.

2—3

ОГЛАС.

Кр. котарски суд у Илоку даје на знање, да је услед замолнице кр. котарског суда у Новом Саду као оставинско-расправне области дозвољена добровољна јавна дражба непокретнина оставине Гавре Поповића бившега одветника у Ст. Футоку у грунт. нап. бр. 166. обћине манастир Беочин и то парц. бр. 389. куће, винограда и воћа у површини од 5 јутара 1549 □к, процењених на 1500 ф. и у грунт нап. бр. 333. опћине Черевић и то парц. бр. 2573 винограда Бело брдо у површини од 2 јутра 175 □к, парц. бр. 2895 и 2896 винограда у Шакотинцу у површини од 950 □к. те парц. бр. 2571, 2572 винограда Бело брдо у површини од 550 □к. процењених на 460 ф. и да је за дражбу одређен рок на дан 28. фебруара 1882. у 10 сахати јутром у опћинској кући у Беочину, камо се купити желећи позивају тиме, да ће се на том дражбеном року горње непокретнине продати најбољем нудиоцу ма и испод процене.

У Илоку 28. децембра 1881.

1—3 **Кр. котарски суд.**

СТЕЧАЈ.

У смислу правила „Атанасеума“, задужбине Атанасија Петрова сина Гереског, расписује се овим стечај на 4 стипендијска места по 150 ф. на годину.

Ову стипендију уживају само ученици ове гимназије, Срби правосл. вере из земаља Угарске круне; но нису искључени ни Срби православне вере из Беча, Трста и краљевине Далмације.

Молитељи имају своје молбенице поднети потписаној управи гимназијској најдаље за 6 недеља од дана, кад овај оглас први пут на јавност изађе, и прикључити им школске сведоџбе од последње две године, сведоџбу сиромаштва, сведоџбу лекарску и крштено писмо.

У Новом Саду 7. фебруара 1882.

2—3 **Управа срп. вел. гимназије.**

Оглас.

Пошто страни поданици по берлинском закључку могу имати у Србији непокретна имања, то подписати дајем јавности, да из слободне руке и под повољним условима за купца продајем моју и мојих задружних синоваца овде у Крагујевцу постојећу пивару са целим њеним земљиштем, на коме постоји још и једна кафана, кућа са шталом, башта, воћњак, виноград и ливада. Ко је вољан узети ово имање, нека ми се пријави.

У Крагујевцу 19. јануара 1882.

Петар Стојковић,
чиновник у пензији.

2—3

СРПСКА ШТАМПАРИЈА

ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ

препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Győri“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

ПОЗИВ

на XI. редовну главну скупштину

МИТРОВАЧКЕ ШТЕДИОНИЦЕ

која ће се у уторак 16. (28.) фебруара 1882. године у 8 сати пре подне у просторијама штедионице одржавати.

Дневни ред:

1. Извештај управе о годишњој радњи штедионице.
2. Извештај надзорног одбора.
3. Одређење делимка.
4. Давање абсолуторија управи и надзорном одбору.
5. Предлог управе за измену неколико §§-а наших правила.
6. Избор и дизање управе и надзорног одбора.
   а) Избор испитача (скрутатора) из 3 лица за одостоверење учињени избора.
   б) управитеља и његовог заменика на годину дана.
   в) Управе на годину, која се из 10 чланова састоји.
   г) Надзорног одбора од 3 члана на годину дана.

Сва она гг. п. н. удеоничари, која у овој скупштини учествовати желе, имају своје деонице односно привременице најдуже до 12. (24.) фебруара о. г. у благајну штедионице уложити.

Митровица, 23. јануара (4. фебруара) 1882.

1 3 **УПРАВА.**

Одговорни уредник др. Светозар Милетић. **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**